

T.C.

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı

**3-6 YAŞ ANAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN OKULA
BAŞLAMA KAYGI DÜZEYİNİN, ANNE-ÇOCUK
BAĞLANMA STİLİYLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Özge KÖSE

Danışman

Prof. Dr. Makbule Meziyet ARI

İstanbul-2023

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Özge KÖSE

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : 3-6 Yaş Anaokulu Öğrencilerinin Okula Başlama Kaygı
Düzeyinin, Anne-Çocuk Bağlanma Stiliyle İlişkisi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 23.06.2023

Sayfa Sayısı : 78

Tez : Prof. Dr. Makbule Meziyet Arı

Danışmanları

Dizin Terimleri : Okul öncesi, Kaygı, Bağlanma

Türkçe Özet : Okul öncesi eğitime yeni başlayan çocuklardaki oluşan kaygının anne-bebek bağlanmasıyla ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Özge KÖSE

T.C.

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı

**3-6 YAŞ ANAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN OKULA
BAŞLAMA KAYGI DÜZEYİNİN, ANNE-ÇOCUK
BAĞLANMA STİLİYLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Özge KÖSE

Danışman

Prof. Dr. Makbule Meziyet ARI

İstanbul-2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Özge KÖSE

.../.../2023

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özge KÖSE' in “3-6 yaş anaokulu öğrencilerinin okula başlama kaygı düzeyinin, anne-çocuk bağlanma stiliyle ilişkisi” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan -----

Prof. Dr. Makbule Meziyet ARI

(Danışman)

Üye -----

Doç. Dr. Erhan ALABAY

Üye -----

Dr. Öğr. Üyesi Nurten ELKİN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2023

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

3-6 YAŞ ANAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN OKULA BAŞLAMA KAYGI DÜZEYİNİN, ANNE- ÇOCUK BAĞLANMA STİLİYLE İLİŞKİSİ

Bu araştırma, okul öncesi kuruma yeni başlayan 3-6 yaş aralığındaki çocukların 0-2 yaş bebeklik dönemlerinde bakım verene bağlanma stilinin okula başlama kaygısıyla ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Okul öncesi eğitime yeni başladıkları ve oryantasyon adını verdiğimiz alışma döneminde bakım verenden ayrılamama, okula adapte olamama durumunun 0-2 yaş sürecinde anneye bağlanma ile ilişkisinin olup olmasını amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklemini; 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde bulunan 3 farklı özel anaokuluna devam eden, öğrenime başlama dönemi olan Eylül ayından itibaren en az 1 ay okula gelmiş olup; anneden ayrılma güçlüğü yaşama, sınıfa girmek istememe, sınıfa girse bile sürekli ağlama sorunlarını yaşayan, 3-6 yaş aralığında bulunan çocuklar gözlemlenip anneleri ile çalışma yapılmıştır. Araştırma için gerekli olan veriler nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ölçekler ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2021-2022 öğretim yılında İstanbul ili Avcılar ilçesinde bulunan, Milli Eğitime bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-6 yaş aralığının da 70 çocuğun anneleri ile 6 okul öncesi öğretmeni olmak üzere toplam 76 kişiden oluşmaktadır. Okul yönetiminin desteği alınarak, anne ve çocuğun demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla ailelere ‘Anne- Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu’ doldurulmuştur. Bu form çocukta yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne yaşı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği ve annenin doğurganlığa ait bilgileri kapsamaktadır. Veri toplama aracı olarak; ‘‘Anne- bebek Tanıtıcı Bilgi Formu ’’, ‘‘Çocuk ayrılma kaygısı ölçeği’’ anne- baba ve öğretmen formu, ‘‘Anne- bebek bağlanma ölçeği’’ uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen verilerin analizi SPSS 18 paket programı aracılığı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, okul öncesi eğitime yeni başlayan çocukların ayrılma kaygıları ile annelerinin ayrılma kaygısının 0-2 yaşta oluşan bağlanma stili

arasında ilişki bulunamamıştır. Ayrıca çocuk ayrılma kaygısı puanının kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, çocukların cinsiyeti, annelerin çalışma durumları ve annenin çocuk sayısı değişkenlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Çocukların kaygılarının ise yaşlarına göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. 3 yaş çocuğunun kaygı puanı, 4-5 yaş çocuğun kaygı düzeyine oranla anlamlı çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, kaygı, okul ncesi

SUMMARY

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEVEL OF SCHOOL STARTING ANXIETY OF KINDERGARTEN STUDENTS AGED 3-6 AND MOTHER-CHILD ATTACHMENT STYLE

This research aims to examine the relationship between caretaker attachment style and school starting anxiety in the 0-2 age infancy period of children aged 3-6 who have just started preschool. It aims to determine whether the situation of not leaving the caregiver and adapting to the school when they are just starting preschool education is related to attachment to the mother in the 0-2 age period. The sample of the research consists of three different private kindergartens in İstanbul in the 2021-2022 academic year, who have attended school for at least 1 month as of September, which is the starting period of education; It consists of children between the ages of 3-6 and their mothers who have difficulty separating from their mother, not wanting to enter the classroom, and constantly crying even if they enter the classroom. The sample of the research is as follows; In the 2021-2022 academic year, children and their mothers who attend 3 different private kindergartens in İstanbul, who have come to school for at least 1 month since September, who have difficulty separating from their mothers, who do not want to enter the class, who have continuous crying problem even if they enter the classroom. The data required for the research were collected with scales, which is one of the quantitative research methods. The sample of the study consists of a total of 76 people, including the mothers of 70 children aged 3-6 years, and 6 pre-school teachers, who attend private pre-school education institutions affiliated to the National Education, located in Avcılar district of İstanbul in the 2021-2022 academic year. With the support of the school administration, "Mother- Baby Information Form" was filled in to determine the demographic characteristics of the mother and child. This form includes information about the child's age, gender, number of siblings, mother's age, mother's education level, mother's occupation, and mother's fertility.

As data collection tools: ‘‘Parent Personal Information Form’’, ‘‘Child Separation Anxiety Scale’’, ‘‘Parents and Teacher Form’’, ‘‘Mother- Baby Attachment Scale’’ were applied. The analysis of the data obtained from the study was carried out using the SPSS 18 package program.

According to the results of the research, no relationship was found between the separation anxiety of children who have just started preschool education and their mother’s separation anxiety and attachment styles formed at the age of 0-2. In addition, it was determined that the child separation anxiety score did not differ according to the number of siblings, the education level of the mother, the gender of the children, the working status of the mothers and the number of children of the mother. It was found that the children’s anxiety differed according to their age. The anxiety score of the 3- year- old child was significant compared to the anxiety level of the 4-5- year- old child.

Keywords: Pre-school, attachment, anxiety

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 Problem Durumu	2
1.2 Tezin Adı	2
1.3 Tezin Konusu	2
1.4 Tezin Amacı.....	2
1.5 Tezin Önemi	3
1.6 Varsayımlar	4
1.7 Araştırmanın Yeri Ve Sınırlamalar	4
1.8 Tanımlar	4

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Okul Öncesi Eğitim	6
2.2 Okul Öncesi Eğitime Uyum Süreci.....	7
2.3 Bağlanma Kuramı.....	8
2.3.1 Bowlby Bağlanma Kuramı.....	10
2.3.2 Hary Harlow Bağlanma Kuramı.....	11
2.3.3 Ainswort Bağlanma Kuramı.....	12
2.3.4 Bağlanma Davranışının Gelişimi.....	13
2.3.5 Bağlanma Evreleri.....	14

2.3.5.1 Tanışma Evresi.....	14
2.3.5.2 Sahiplenme Evresi.....	14
2.3.5.3 Bağlanma Evresi.....	15
2.3.6 Bağlanma Çeşitleri.....	15
2.3.7 Bebek- Ebeveyn Bağlanması.....	17
2.4 Kaygı.....	17
2.4.1 Ayrılık Kaygısı.....	18
2.4.2 Kaygı Nedenleri.....	20
2.4.3 Kaygı Belirtileri.....	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli.....	23
3.2 Araştırma Ortamı ve Çalışma Grubu.....	23
3.3 Veri Toplama Araçları.....	24
3.4 Veri Toplama Süreci.....	24
3.5 Anket- Anket Açılımları.....	25
3.6 Uygulama.....	27
3.7 Verilerin Analizi.....	28
3.8 Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği.....	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUMLARI

4.1 Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumları: Anne- Bebek Bağlanmasına İlişkin Bulgular.....	29
4.2 İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumları: Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Ayrılma Kaygısına İlişkin Bulgular.....	30
4.3 Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumları: Okul Öncesi Dönem Çocukların Okula Başlama Kaygısı ile Anne- Çocuk Bağlanmasına İlişkin Bulgular.....	31

4.4 Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumları: Çocukların ayrılma kaygıları annenin çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?.....	31
4.5 Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumları: Çocukların ayrılma kaygıları annenin çalışma durumuna göre farklılık göstermekte midir?.....	32
4.6 Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumları: Çocukların ayrılma kaygısı düzeyleri ile bağlanma stilleri düzeyleri arasındaki ilişki nedir?.....	33

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1 Tartışma.....	34
5.2 Okul Öncesi Eğitime Başlayan Çocukların Ayrılma Kaygılarına İlişkin Tartışma.....	34
5.3 Anne- Bebek Bağlanmasına İlişkin Tartışma	38
5.4 Anne- Bebek Bağlanma Stili ile Okul Öncesi Eğitime Başlayan Çocukların Ayrılma Kaygısına Etkisine İlişkin Tartışma.....	39
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	41
KAYNAKÇA.....	43
EKLER.....	53
ETİK KURUL KARARI.....	61

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

SPSS: Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Paket Programı (Statistical Package For Social Science)

n: Katılımcı Sayısı

r: Korelasyon Sayısı

p: Önemlilik Değeri

%: Yüzdelerik Değeri

SS: Standart Sapma

TDK: Türk Dil Kurumu

Xort: Aritmetik Ortalama

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1:** Çocukların ayrılma kaygılarının yaşlarına göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi testi sonuçları.....29
- Tablo 2:** Çocukların ayrılma kaygılarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi testi sonuçları.....30
- Tablo 3:** Çocukların ayrılma kaygılarının cinsiyetlerine göre farklılaşmasını gösteren bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları.....31
- Tablo 4:** Çocukların ayrılma kaygılarının anne çocuk sayısına göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi testi sonuçları.....31
- Tablo 5:** Çocukların ayrılma kaygılarının anne çalışma durumuna göre farklılaşmasını gösteren bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları.....32
- Tablo 6:** Çocukların Ayrılma Kaygısı Düzeyleri ile Bağlanma Stilleri Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Spearman Korelasyonu Tablosu.....33

ÖNSÖZ

Öncelikle kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Makbule Meziyet ARI'ya tez sürecimde desteklerinden ve katkılarından ötürü teşekkür ederim.

Tez savunma jürimde yer alan Doç. Dr. Erhan ALABAY, Dr. Öğr. Üyesi Nurten ELKİN'e değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım ve tez sürecimde beni destekleyen, önerilerde bulunan, yüreklendiren canım ailemden Prof. Dr. Musa ÇİFCİ ve Doç. Dr. Selcen ÇİFCİ'ye, sevgili eşim Delikan KÖSE'ye, annelerim Emine ÇAL ve Zöhre KÖSE'ye babam Halil KÖSE'ye çok teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca yolumu gözleyen, onlarla geçireceğim vakitten fedakarlık eden, yaparsın anne diye yüreklendiren canım oğullarım Beyser KÖSE, Oğuz KÖSE ve Gürbey KÖSE sizi her şeyden çok seviyorum.

Özge KÖSE

GİRİŞ

Bağlanma; güçlü duygusu veya ayrılma endişesi bozukluğu tüm dünyada çocuklarda daha fazla, az da olsa bazı yetişkinlerde yaygın olarak görülen bir mental bozukluktur (Child Mind Institute, 2018). Günümüzde 17 yaş altı çocuklardaki anksiyete durumunun son on yılda , muhtemelen çocukların daha konformist taleplerinden dolayı, anlamlı bir şekilde arttığı belirtilmektedir (Child Mind Institute, 2018).

Çocuklarda ayrılık kaygısı yaklaşık 8 ay itibariyle başlar. 0-2 yaş çocuklarda bakım veren kişilerden ayrılırken kaygı yaşamaları gelişimlerinin bir parçasıdır. Çocuğun sosyal ortama girmesiyle birlikte ayrılık kaygısının azalması ve bir süre sonra bitmesi beklenmektedir. Özellikle okul öncesi eğitime yeni başlayan çocuklarda bakım verenden ayrılmak istememe durumu çocuğun kaygısının yoğunluğuna ve 0-2 yaş arası bakım verene bağlanma stiline göre değişiklik gösterdiği düşünülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde, okul öncesi dönemdeki çocukların okul kaygılarının bebeklik dönemindeki bağlanma ile ilişkisini inceleyen araştırmaya ulaşılamamıştır. Bu araştırma sonucunda, genel olarak okul öncesi kaygısının bağlanmayla ilişkisinin düzeyi ve muhtemel öneriyle alana katkı sunulması beklenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Problem Durumu

Çocukların, okul öncesi yaşantısının özellikle sosyalleşme ve kendini ifade etme alanlarındaki etkilerinin gelişim sürecini hızlandığı bilinmektedir. Okul öncesinde eğitim gören çocukların, okul öncesi eğitimi görmeyen çocuklara oranla ilerleyen eğitim sürecinde daha başarılı oldukları ve sosyal yeterliliklerinin daha gelişmiş olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur (Akman, 1988).

Okul öncesine yeni başlayan çocukların az bir kısmı kaygı yaşamazken daha fazla olan kısım yüksek oranda kaygı yaşamaktadır. Okul öncesine başlanılan ilk iki haftayı kapsayan süreçte çocukta oluşan kaygının normal olduğu düşünülmektedir. Oluşan bu kaygı süreçte şiddetlenirse ya da iki haftalık süreci aşarsa kaygı durumunun çocuktaki duygusal durumlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu kaygıların yoğunluğu ve sürecinin uzun olması çocuğun ilerleyen akademik hayatında da okul korkusunun temelini oluşturduğu ve farklı sorunların ortaya çıkabileceği düşünülmüştür (Akman, 1988).

1.2 Tezin Adı: 3-6 Yaş Anaokulu Öğrencilerinin Okula Başlama Kaygı Düzeyinin, Anne-Çocuk Bağlanma Stiliyle İlişkisi

1.3 Tezin Konusu: 3-6 yaş anaokulu çocuklarının okula başlama kaygı düzeyinin, anne-çocuk bağlanma stiliyle ilişkisinin incelenmesi

1.4 Tezin Amacı: Bu araştırmanın amacı okul öncesi kuruma başlayan 3-6 yaş arası çocukların; kuruma başlarken ki kaygı düzeyleri, çocuğu okula başlayan annenin kaygı düzeyi ve bu düzeyin çocuğu ne derece etkilediği ayrıca çocuktaki kaygı düzeyinin 0-2 yaş bağlanma stiliyle ilişkili olup olmaması incelenmektedir.

Okul öncesi çocuğunda ve bakım verende kaygı düzeylerinin karşılaştırılması birçok araştırmaya konu olmuştur. Birleşmiş Milletlerin belirlediği 17. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri' nin içinde bulunan 'Nitelikli Eğitim Hedefi' arasında; '2030 yılına kadar bütün kız ve erkek çocuklarının onları ilköğretime hazır hale getirecek kaliteli okul öncesi eğitime erişimlerinin güvence altına

alınması’’ maddesi bulunmaktadır (MEB,2018). Bu sebeple okul öncesi çocuklarının sık karşılaşılabilecekleri sorunlara yönelik çalışmaların okul öncesi eğitim kalitesini arttırması; çocukların özgüveni yüksek, kendini rahat ifade edebilen ve sağlıklı gelişebilen bireyler olmasını desteklenmesi beklenmektedir. Okula başlama sürecinde çocuğun annesinden sağlıklı bir şekilde ayrılabilmesi, okula uyumunu ve okul algısını etkileyen en önemli durumlardan biridir. Okul öncesi dönemde, özellikle çocuk ilk kez okula geliyorsa ya da kritik dönemlerde en çok karşılaşılan durum kaygıdır. Çocukta oluşan bu kaygı, anneden kaynaklı olabileceği gibi çocuğun 0-2 yaş aralığında anneye bağlanma stili ile ilişkisi olup olmadığı da araştırma sürecinde anlaşılmış olacak ve ihtiyaç olması halinde çocukların ayrılık kaygısını önleyici programların düzenlenmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.5 Tezin Önemi: Çocukluğumuzda yaşadığımız psikolojik problemlerin çıkış noktasının bağlanamama veya bağlanma stillerinin gereken seviyede olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bebeklerin doğduğu andan itibaren annelerine kuvvetli bağ ile bağlandıkları bilinmektedir. Çocuğun temel ihtiyaçlarından olan yemek, uyku, temizlik ve korunma anne tarafından zamanında ve yeterli derecede karşılanması ayrıca annenin çocuğuna karşı sevgi dolu, ilgili ve sıcak davranması çocuk için büyük önem taşımaktadır (Çağdaş, 2003). Annenin, bebeğinin ihtiyaçlarını zamanında ve yeterli seviyede karşılayamaması bebeğin kaygı yaşamasına ve kendisini yalnız hissetmesine sebep olmaktadır.

Çocuk yaşamının ikinci ve üçüncü yaşlarında annesinden sağlıklı olarak ayrılmayı başarabilmelidir. Annesinden ayrılan çocuk; eğer güvenli bağlanma yaşadıysa ayrılma sırasında zorluk çekmediği, güvensiz bağlanma yaşadıysa ayrılma sırasında kaygılı olduğu görülmektedir. Anneden ilk defa ayrılan birey kaygı ve korku yaşayabilir. Annenin kaygılı olması, çocuğunu okul öncesi kuruma bırakırken endişelenmesi, çocuğa kaygılı olması gerektiğinin sinyallerini vermektedir. Çocuğun okul öncesi kuruma başladığı süreçte kaygılı ve stresli olma durumu beraberinde okula uyum sürecinin uzamasını, ciddi ruhsal ve sosyal sıkıntılar oluşmasını sağlayabilir. Bu durumun en aza indirilmesi için okula

başlama sürecinde öğretmen ve ailelere büyük sorumluluklar düşmektedir (Yılmaz, 1999).

Çalışmada, okul öncesi eğitimine yeni başlayan çocukların taşıdığı ayrılma kaygısı ile annelerin taşıdığı kaygılar arasındaki ilişkiler ve buna bağlı olarak bebeklik döneminde yaşanan anne-bebeğin bağlanma stili arasındaki ilişkinin araştırılmasıyla alan yazına katkı sağlanacağı düşünülerek çocuğun cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı; annenin yaşı ve öğrenim düzeyi, annenin çalışma durumu ve sosyo-ekonomik seviyesinin çocuklardaki bu ayrılma kaygısında ve bağlanmasında ne gibi farklılıklar oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Daha önce bu grup üzerinde bir alan çalışmasının yapılmamış olması tezin özgün yönünü oluşturmaktadır.

1.6 Varsayımlar:

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarını çocukların öğretmenlerinin bu grupta yer alan (3-6 yaş grubu) her okul öncesi çocuğu için tarafsız ve samimi şekilde doldurdukları varsayılmaktadır.

Çalışma grubundaki annelerin araştırmada kullanılan ölçme araçlarını etkilerden uzak, yansız bir şekilde doldurdukları varsayılmaktadır.

1.7 Araştırmanın Yeri ve Sınırlamalar:

1. Bu araştırmanın sonuçları ‘Anaokulu Öğrencileri Ayrılık Kaygısı Ölçeği’ ve ‘Anne-bebek bağlanma Ölçeği’ ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın sonuçları 3- 6 arası yaş grubunda olan okul öncesi kuruma yeni başlamış çocukların anneleri ve öğretmenleri ile sınırlıdır.
3. Yapılan bu çalışma İstanbul İli Avcılar ilçesinde bulunan 3 adet özel Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okul öncesi anaokulunda eğitim gören 3-6 yaş aralığındaki 70 adet çocuğun annesi ve 6 adet öğretmen ile sınırlıdır.

1.8 Tanımlar:

Okul Öncesi Dönem: Okul öncesi çocuk için sosyalleşmenin en önemli olduğu dönemlerindedir. Bu dönemde çocukların sosyalleşmesi ileriki akademik

dönemi için ve sonrasındaki ergenlik dönemi için alt yapı oluşturmaktadır. Çocuğun keşfetmesi, soru sorması, çevresini anlayıp anlamlandırması, çevresiyle iletişime geçmesi, çevrenin kurallarına ve sosyo- kültürel durumuna uygun davranmasının oluşmaya başladığı bir dönemdir (Şahin, E., 2005).

Bağlanma: Anne veya bakım veren ile çocuk arasında kurulan yakınlık ya da güvenlik ihtiyacıyla ortaya çıkan ve stresli durumlarda görülen devamlılığı olan bir duygu bağıdır (Pehlivan Türk, 2004).

Kaygı: Türk Dil Kurumu (2014) kaygıyı; üzüntü, tasa, tedirgin edici duygu ve endişe duyulan düşünce olarak tanımlamıştır.

Ayrılık Kaygısı: Çocuğun anneden veya bakım verenden ayrıldığında ya da ayrılma olasılığı olduğunda kaygılanması durumudur (Rapee, Spence, Cobham ve Wignall, 2003).

Okul Öncesi Kaygı:

Tipik kaygılı okulöncesi çocuğun özellikleri

Üç yaş; çoğunlukla kararsız, güvensiz, kırılgan ve ağlamaklı görünürler. Geçimsizlerdir, genellikle kendinden büyüklerle olan ilişkilerinde büyük ölçüde duygusaldırlar ve ilgi odaklıdırlar.

Dört yaş; genellikle yaptıkları davranışlarda ölçülü olamazlar, sınır bilmezler. Yetişkinlerin uyarılarına kulak asmazlar, yönlendirmelerini dinlemez ve sürekli ‘neden?, nasıl?, nereye?’ gibi bitmek bileyen sorular sorarlar.

Beş yaş; sadece bildikleri ve iyi yapabileceklerine inandıkları şeyleri yaparlar. Özeleştirici becerileri vardır ama cesaret duyguları azdır. Az konuşurlar ve konuştukları konularda haklı olmak isterler (John S. Dacey, 2017, s. 161).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitimi olarak bilinen 36-72 ay grubunu kapsayan bu dönemde, çocukları evde eğitimle ya da okul olanaklarıyla destekleyen, aileyi eğitime dahil eden, dil ve ekonomik açıdan oluşan eşitsizlikleri ortadan kaldıran ve çocuğu ilkökul dönemine hazırlamayı amaçlayan bir eğitim kademesidir (Aslanargun, 2011).

Okul eğitiminin ilk kademesi olan okulöncesi eğitim dönemi, çocuğun doğduğu günden ilkökul eğitimine başladığı zamana kadar olan yılları içeren ve çocuğun ilkökul döneminin temellerini oluşturan; çocuğun psiko- motor gelişimi, dil gelişimi, öz bakım gelişimi ve sosyal gelişiminin büyük ölçüde tamamlandığı ve okul- aile desteğiyle, verilen eğitimlerle kişiliğinin şekillendiği eğitim süreci olarak adlandırılabilir (Aral, Kandır ve Yasar, 2000).

Foxman'a (2004), göre normal gelişim gösteren çocuklarda kaygı seviyesini en düşük olması için dikkat edilmesi gereken özellikler vardır; okul öncesi dönem çocuklarına oyun ortamı sağlanarak oyun oynamasına eşlik edilmeli, çocuğa kitaplar okunmalı, merakı desteklenmeli, çocuğun stresle ilgili belirtileri izlenmeli ve stres oluşturmayaacak ortamlar düzenlenmelidir.

Erikson'un üçüncü evresine denk gelen (3-5 yaş) okulöncesi dönemi çocuklarında sağlıklı gelişim, girişkenlik duygusunu içerir. Çocuk kendisine ve çevresine karşı güven geliştirmeli ve bu güven duygusunu karşısındaki kişilere yansıtmalıdır. Çocuğun bu evrede güven duygusunu geliştirememesi suçluluk duygusunun gelişmesine sebep olacaktır. Piaget'e göre okulöncesine denk gelen işlem öncesi evrede (2-7 yaş) çocuk zihinsel temsillere geçmiş ve oyunlarında "miş" gibi yapma becerisine sahip olmaya başlamıştır. Maslow'un okulöncesine denk gelen ihtiyaçlar hiyerarşisinde ise zamanında ve sağlıklı geçilmesi gereken basamaklar vardır. Bunlar fizyolojik ihtiyaçlar, güvende olma ihtiyaçları ve ait

olma ihtiyaçlarıdır. Bu dönemde gerekli olan aşamayı sağlıklı atlatmak için çocuğun kendi potansiyeline ulaşmasına yardım etmeli ve temel ihtiyaçları zamanında karşılanmalıdır. Yorgun ve aç olan bir okulöncesi çocuğunun okula gelişle ilgili kaygı duygularında başarılı olması pek düşünülebilir değildir (John S. Dacey, 2017, s. 153-160).

2.2 Okul Öncesi Eğitime Uyum Süreci:

Çocukların akranlarıyla etkileşim kurmasına; onlarla beraber işbirliği yapma, paylaşma, gruba uyum sağlama, kendini ifade etme, sıra bekleme ve kişiler arası ilişkilerin başlatılmasını sağlayan okul öncesi eğitimi, çocuğa ailenin dışında bir çevreninde olduğunun farkına varmasını sağlamaktadır (Yavuzer, 2005). Aydoğmuş (2001) e göre okula ilk kez başlayan çocuk anneden ayrılmak istemeyebilir ve uyum süreci iyi düzenlenemezse çocukta korku ve kaygı oluşabilir. Bu kaygının temel sebebi ise annesinden ayrı kalacağı düşüncesidir.

Çocukların, gözbebeği olduğu ailelerinin yanından ilk kez ayrıldığı ve tanımadığı kişilerin olduğu ortama girdiği okul öncesi eğitim sürecinde çocukların bu duruma bir an önce uyum sağlaması beklenmektedir. Aile çocuğu okul durumuna ne kadar hazırlasa da çocuklar okula uyum sürecinde zorluklar yaşayabilmektedirler (Özgenel, 1992). Çocuklar için yeni olan bu düzen onların farklı tepkiler göstermesine neden olabilmektedir. Çocukların bazıları gruba hemen dahil olup özgür davranışlar sergilerken, bazı çocuklar da özel ilgiye gereksinim duymaktadırlar (Yavuzer, 2010). Okul öncesi çocuğunun temel gereksinimi sevgidir, anne ve babası tarafından sevilen ve biricik olan çocuk okula başladığı süreçte bocalayabilir. Öğretmeni tarafından da aynı sevgiyi bekler. Öğretmenlerin sınıf mevcutlarının kalabalık olması ve her çocuğa eşit ilgi ve sevgi göstermek zorunda olması durumu çocukta, uyum sürecini uzatmaktadır. Bu süreçte anneler ve öğretmenler çocuğun okula uyum süreciyle ilgili işbirliği yapmak durumundadırlar (Yeşilyaprak, 1989).

Çocukların okula uyum süreci onların ileriki eğitim hayatlarını etkilemektedir. Okula uyumda problem yaşamayan çocuklar ileriki eğitim

hayatlarında daha sosyal ve başarılı oldukları, okula uyum sürecinde korku ve kaygı oluşan çocuklar ise ileriki eğitim hayatlarında başarısız oldukları görülmüştür (Önder & Gülay, 2010).

2.3 Bağlanma Kuramı:

Bağlanma olarak adlandırılan annenin bebekle duygusal etkileşiminin hamilelik döneminde başladığı ve doğumla birlikte ilerleyen zamanlarda artarak sürdüğü belirtilmektedir (O’Higgins, 2013). Öncelikle anne ve birincil derecedeki bakıcılarla (ebeveyn ve diğerleri) çocukların derin bir bağlantısını ifade eden bağlanma, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimi için hayati bir önem taşımaktadır (Honor, 2019; Crouch, 2015). Bağlanma, sadece çocuk ve annesi arasındaki duygusal bağlılığı değil dünyada yaşayan herkesin başkalarıyla aralarında kurdukları yakınlık duygularını da ifade etmektedir. Bağlanmayla ilgili olarak Yörükhan’ın (2011) “iki kişi arasında kurulan uzun süreli duygusal bağ” şeklindeki tanımı da bu genel çerçeveyi göstermektedir. Bebeğin doğumundan hemen sonra başlayan ve uzun bir süreç olan anne- bebek bağlanmasında görülecek rahatsızlıklar önemli bir sorun olarak değerlendirilmektedir (Kitamura , 2013; Myers 1984).

Annenin emzirirken bebeğine dokunması, onunla konuşması ya da gülümsemesi aralarındaki bağlanmanın kuvvetlenmesini sağlar. Anne içinde, çocuğunu emzirmesi rahatlamasına ve huzurlu olmasına, bebeğiyle duygusal bağlanmasına sebep olur (Samur, 2012; Eker ve Yurdakul, 2006). Bağlanma kuramına göre, anne ve bebeğin kurduğu duygusal bağda, bebeğin duygusal gelişimi için karşılanması gereken gereksinimlerin duyarlı ve tutarlı olması son derece önemlidir (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Bebeklerde yabancı kavramı ortalama yedinci ve sekizinci aylarda gerçekteşir. Bu aylarda bebekler, anne veya bakım vereni yabancılara tercih etmeye başlamaktadırlar. Anneye bağlanma davranışı, çocuk 2-3 yaşına geldiğinde hâlâ fazla olsa da önceki gibi devamlılık göstermemektedir. Anne veya bakım verenin neden kendisinden ayrılması gerektiğini bilişsel açıdan anlayabilir ve anne geri geldiğinde ona karşı yakınlık

göstermeye devam eder. Erken çocukluk döneminde korku ve kaygının olmadığı hallerde anne veya bakım verenden güvenli bir şekilde ayrılabilir. Bowlby bu bağlanma biçimini ifade eden durumu “amaca göre düzeltilmiş partnerlik” olarak adlandırmıştır (Boyd ve Bee, 2009).

Tüm çocuklar doğduklarında annelerine bağlıdır. Annelerde bebekleriyle bağını geliştirmek için çeşitli yollar denerler. Örneğin bebeği koklamak, tensel temas, bakış, yüz mimikleri ve göz teması iletişimin en kuvvetli bileşenleridir. Kennell ve Klaus’a göre annelerin bebeklerini doğduğu an itibariyle emzirmesi, göz teması kurması, yumuşak dokunuşları, gülümsemesi ve öpmeleri bebekleriyle etkileşimde kullandığı güçlü yaklaşım modelleridir. Bazı bebeklerde, ağlama, korkma, tepki vermeme ve fiziksel temasa direnç gösterme durumlarında annelerin fazla çaba göstermeleri bebekleriyle etkili bir bağın oluşmasını sağlayabilir (Soysal, 2005).

Doğduğu anda annesine bağlı olan çocuk bir süre sonra başka bireylere de bağlanabilir. Bunlar genelde aile içindeki baba, kardeşler ve diğer kişiler olabilir. İki yaşına yaklaşan çocukların genelde birden fazla bireye bağlandıkları görülmektedir (Gökçek, 2020).

Anne- bebek bağlanmasının çocuğun gelişimi üzerinde önemli etkilerinin olduğu belirtilmektedir (Koerber, 2023). Bebeğin ihtiyaçlarını, annenin zamanında karşılaması ve süreç içinde bu ihtiyaçları karşılarken çocuğuyla iletişim kurması çok önemlidir. Annenin bu ihtiyaçları karşıladığı süre içerisinde çocuğuyla sürekli göz teması kurması, konuşması, gülümsemesi ve tensel dokunuşları çocukla arasındaki bağı zirveye çıkaran uyaranlardır. Halbuki ihtiyaçlar dahilinde ya da günlük süreçte annenin çocuğunun ihtiyaçlarını geciktirmesi ya da ihtiyaçları karşılarken ki olumsuz ve tepkisiz tutumları bebekte bağlanma eksiklikleri oluşturur. . Bu etkileşim özellikle doğumdan sonraki ilk iki yılı kapsayan kritik dönem olarak adlandırılan ve bebeğin güvenli bağlanma gerçekleştirilemezse, zihinsel, fiziksel, sosyal ve dil gelişiminde sorunlar yaşamasına sebep olur (Güleşen, 2012).

Bebeğin temel ihtiyaçlarından olan yeme, içme ve temizlik ihtiyacının zamanında ve yeterli derecede karşılanmaması, bebekte eksik bağlanma ve yüksek düzey kaygı oluşturabilir. Bu durumlarda bebek annesine tepki gösterebilir ve emmeyi reddedebilir. Çocukluk çağında güvenli bağlanma sürecini gerçekleştirememiş bireyler, yetişkinlik dönemlerin de bağlanılmaması gereken kişilere ya da durumlara bağlanabilirler (Güneş, 2021).

Freud, oral dönem olarak adlandırılan ve bebeklerin temel ihtiyacı olan beslenmesinin annesi tarafından doyurulduğu ve bu sayede anneye bebek arasında kuvvetli bir ilişki kurulduğunu belirtmiştir. Ancak hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalarda, bağlanma için temel ihtiyaç olan beslenmenin tek yönlü yeterli olmadığı ortaya konulmuştur. Harlow ve arkadaşlarının yavru maymunlar üzerinde yaptığı araştırmanın sonucunda, bağlanmak için sadece beslenmenin yeterli olmadığı ortaya koyulmuştur (Karabekiroğlu, 2012).

Annelerin, bebekleriyle olan duygusal ilişkileri doğumla birlikte artar. Özellikle emzirirken annenin bebeğine sevgi dolu bakması, gülümsemesi bebekle anne arasında duygusal bağın kuvvetlenmesini sağlar. Yapılan bazı karşılaştırmalı araştırmalar sonucunda annelerin bebeğini emzirirken sert ve nötr tepkili yüz ifadesi kullanması bebeklerinin daha saldırgan, kaygılı, huzursuz ve uyumsuz olduğunu göstermiştir (Yavuzer, 2014a; 2014b).

2.3.1 Bowlby Bağlanma Kuramı

Bowlby, bağlanmayı yirminci yüzyılın son çeyreğinde ilk defa tanımlayan (Bretherton, 1992; Harman, 2011) istismar vakalarından kaynaklı, annelerinden alınarak yuvaya yerleştirilen çocukların onlardan ayrılırken ne tepki verdiklerini incelemiştir. Bu incelemeler esnasında diğerlerine göre daha tepkili olan iki çocuktan etkilenmiştir. Bu çocuklardan ilki Bowlby'ın yanında daha rahat hareket eden, kendini onun yanında daha güvende hisseden, tedirgin, huzursuz ve Bowlby'ın yanından ayrılmak istemeyen bir çocuk, ikinci çocuk ise sevgiden yoksun kalmış ve bakım verenle güvenli bir bağ kuramamış bir ergendir. Bu çalışmasını bir yıl sonra tamamlayıp sonuçlarını rapor halinde hazırlamıştır.

Hazırladığı bu rapor bağlanma kuramının temelini oluşturmuştur. Bowlby, hazırladığı raporunda çocuğun bebeklik döneminde anne ya da bakım verenle sıcak bir bağ kurmasının ruh sağlığı için önemli olduğunu belirtmiştir. Bir yıl boyunca bebek ve anneleriyle yoğun olarak yaptığı çalışmalar sonucunda bebeklerin anneye verdiği tepkileri belirlemiştir. Bunlar;

1) Karşı çıkma ve yeniden birleşme isteği

2) Umutsuzluk

3) Kopma (Bowlby, 1969; Masterson, 2008, 21,).

Bowlby, bir diğer araştırmasında ise bebeğin yeni doğduğu dönemde annesinin yanında olmadığı durumlarda öfkeli, kaygılı ve şiddetli bir endişe içerisinde olduğunu gözlemlemiştir. Bebeğin dünyaya geldiği ilk anda annesiyle ya da bakım verenle kurduğu bağ neticesinde bebeğin ‘‘içsel tasarım’’ olan annesiyle ilerleyen dönemde gerçekleşecek olan ilişkisi ortaya çıkacaktır. Bebekle bu dönemde göz teması kurmak, bebeğin temel ihtiyaçlarını zamanında karşılamak önem teşkil etmektedir (Direk, 2021).

2.3.2 Hary Harlow Bağlanma Kuramı

Bowlby, bağlanma kuramının araştırmasını yaparken özellikle Harlow’un yavru maymunlarla yaptığı çalışmasından etkilenmiştir. Bowlby’in Londra’da annesi olmayan çocuklarla yaptığı araştırma sırasında Harlow Winconsin Üniversitesi’nde ‘anne yoksunluğunu’ incelemiştir (Hogg, 2008).

Harlow 1958 yılında Rhesus maymunlarıyla yaptığı çalışmada, yavru maymunları doğum sonrası hemen annesinden ayırmış ve bebek maymunlar için hazırlanmış özel kafeslerde tek başına büyütmüşlerdir. Kafeslerde bebek maymunlar için hazırlanmış iki adet yapay anne bulunmaktadır. Bu yapay annelerden ilki telden yapılmış silindir kafası bulunan, diğeri ise tahta bloklardan yapılmış yumuşak doku ve kahverengi kumaşla kaplanmış bir mankendir. Telden yapılmış olan yapay annenin arkasına ampul koyulmuş ve bu ampul sayesinde temas sırasında bebek maymunların sıcak olmaları sağlanmış ayrıca telden annenin

göğsüne biberon takılarak bebek maymunun beslenmesi sağlanmıştır. Blok ahşaptan yapılan diğer yumuşak annenin de arkasına sıcaklık için ampul yerleştirilmiş fakat göğsüne biberon yerleştirilmemiştir. Araştırmacılar, bebek maymunların telden olan yapay anneden beslendikten hemen sonra blok ahşaptan yapılan yumuşak ve sıcak yapay anneyi tercih ettikleri, yapay annenin kucağında uydukları gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın amacı; bebeklerin temel ihtiyaç denilen yeme, içme gibi fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasıyla, sevmeye, güven duymaya, ait olma duygusunun doğrudan bağlantılı olmadığına bebeklerin daha çok anne ya da bakım veren tarafından sevgi ve güven ihtiyacının karşılanmasının öncelikli olduğunu gösterilmesidir. Harlow'un çalışmalarının bir diğer sonucu ise bebek maymunlarının erişkin olduktan sonra çiftleşmek istememesidir. Erkek maymunların çiftleşmedikleri, dişi maymunların ise yapay dölleme ile sağlıklı bir aile kurmaları sağlanmış fakat doğum sonrası bebekleriyle ilgilenmedikleri ve şiddete başvurdukları görülmüştür (Dodson. 1995).

2.3.3 Ainsworth Bağlanma Kuramı

Ainsworth, 1954 yılında bağlanma ile ilgili ilk çalışmalarını yapmaya başlamıştır. Uganda'da yaşayan anne ve bebeklerinin aralarındaki bağlılığın boyutlarını gözlemlemiştir. Yaptığı bu çalışmada henüz annesinden süt emen 12-18 ay arası 27 bebekle annelerinin evlerine ziyarete giderek onları dokuz ay boyunca gözlemlemiştir. Yapılan Gözlem neticesinde, bebeklerin korku yaşadığında, acıktığında ya da canı acıdığına anneleri veya bakım verenle iletişim kurmak için arayışa girdikleri tespit edilmiştir (Ainsworth ve Bowlby, 1991).

Ainsworth ve arkadaşları (1978) "Yabancı Durum Deneyi" uygulamış ve çalışma sonucunda, bebekler anneleriyle beraber içerisi oyuncaklarla dolu bir odaya alınmıştır. Bebekler anneleriyle üç dakika oyun oynadıktan sonra içeriye yabancı (araştırmacı) dahil olmuş bir dakika anneye iletişim kurduktan sonra anne ortamdaki ayrılmıştır. Yabancı ile bebek üç dakika aynı odada kaldıktan sonra anne tekrar içeriye girmiştir. Bu deney sonucunda bebeklerde üç çeşit bağlanma tarzı olduğu görülmüştür. Birincisi çocuğun oyuncaklarla nasıl oynadığı, tepkileri, etrafı incelemesi, ikincisi annenin bulunulan alandan ayrılma sürecine çocuğun verdiği

tepki, üçüncüsü odada bulunan yabancıya karşı bebeğin verdiği tepki ve son olarak annenin bir süre sonra alana geri geldiğinde çocuğun verdiği tepkinin sonucuna bakılmış ve bazı kaygı çeşitleri ortaya çıkmıştır. Bunlar güvenli, kaygılı- kararsız ve kaçınan bağlanma stilleridir.

2.3.4 Bağlanma Davranışının Gelişimi

Anne- bebek bağlanması çalışmalarının tarihçesi çok eskilere gitmemektedir; henüz başlangıç aşamalarında sayılabilir (Uriko, 2021).

Anne- bebek bağlanmasının niteliği çocuğun gelişiminde önemli bir role sahiptir (Hall R. A. S., 2015). Bebeklerin doğumdan sonraki ilk 0-2 aylık sürecini kapsayan dönem bebeğin bağlanma aşamalarından ilki sayılmaktadır. Bebeğin doğmasıyla beraber annenin kokusunu araması, emme refleksinin başlaması, baş döndürme, anneyi takip etme, parmak yakalama ve beslenme zamanını sezinleme bu dönemde gerçekleşmektedir. Bebekle anne arasında gerçekleşen bu etkileşimin karşılıklı olması ve annenin bebeğin ihtiyaçlarına hemen dönüt vermesi aralarındaki ilk anne- bebek bağının kurulmasını sağladığı düşünülmektedir (Ünal, D. Çak E. T. 2018). Bir diğer aşama ise bebekte 2-6 ay aralığını içeren ve bebeğin daha aktif olduğu dönemdir. Bebekler ortalama sekizinci haftada anneye yönelmeye başlarlar. Anneyle uzun süreli göz teması kurar ve yabancılara nazaran anneye daha fazla güler, ses çıkarır ve tepkisel el kol hareketi yaparlar. Bebekler bu dönemde annenin yanında kendilerini daha güvende hissetmektedirler (Kaplan, HI., Sadock BJ., Grebb, JA. 1994). Yedi ve sekizinci ay itibariyle bebekler anneye daha çok bağlanır yabancı kişilere karşı tepkisel hareketler geliştirmeye başlarlar. Genelde yabancıya gitmeme, kaçma, korku ve kaygı şeklinde tepkiler geliştirirler (Ünal, D. Çak E. T. 2018).

Bowlby, bebekler için bağlanmanın sadece bu dönemde gerçekleşmediğini erken çocukluk döneminde de bağlanma davranışının devam ettiğini ve çocuğun büyümesiyle beraber ergenlik ve yetişkinlik döneminde de çeşitli güven temelli bağlanma stillerini geliştirdiği söylenmektedir (Bowlby, J. Attachment And Loss, Ist. Ed. London, Hogarth).

Bunları şu şekilde sıralamaktadır.

- Bebeklerin etrafındakilere verecekleri tepkileri ayırt edememesi,
- Yeni ve özel kişilere odaklanma,
- Güven temelli davranışların oluşumu,
- Güvenli aile ve çocuk ilişkilerinin daha sağlıklı olması.

2.3.5 Bağlanma Evreleri

2.3.5.1 Tanışma Evresi

Tanışma evresi de denen bebeğin dünyaya geldiği ilk 48 saat içinde annenin bebeğiyle, göz teması kurması, gülümsemesi ve bebeğine dokunması gibi iç güdüsel davranışlar ile annenin bebeğiyle konuşması, ona verdiği cevaplar ile anne ve bebek arasında bir bağ oluşur. Bu bağ gerçekleştikçe, bebeğin “içsel tasarım” dediğimiz anne- bebek arasındaki bağı yaşantılar sonucunda şekillenip deneyimlerle beraber ilerleyen süreçte güvenli bir ilişki kurulmasını sağlamaktadır. Bowlby (1973) yaşam boyunca süre gelen “içsel çalışan modelleri’nin” özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde pekişen sosyal ilişkileri düzenleyen çocuğun yakın ilişkiler şemasını oluşturduğu düşünülmektedir. Bowlby’in çocukluk döneminde ortaya çıkan; bilişsel alandaki gelişmelerle oluşan “amaca göre düzeltilmiş partnerlik”, adını verdiği, bebeğin anne ya da bakım verenle sürekli iletişim halinde olmasını amaçlamaktadır. Anne ile bebeğin ilişkisinin anne olmadan da devam edeceğinin bebeğin hala hayata devam edeceğini anlaması beklenmektedir (Direk, S., 2021).

2.3.5.2 Sahiplenme Evresi

Doğum itibariyle başlayan ve yaklaşık 6 haftayı kapsayan sahiplenme sürecinde, anne bebeğine ismiyle ya da cinsiyetiyle (oğlum- kızım) hitap etmeye başlar. Bebekleriyle kurdukları göz teması, gülümseme sözlü ya da sözel olmayan davranışlar sonucunda pozitif duygular gelişir. Bu duygular sayesinde bebek- anne arasında etkili iletişim gerçekleşir. Karşılıklı başlayan bu iletişimle anne-bebek

arasındaki ilişki ve uyumun başarılı olması ve kuvvetli bağların gelişmesi sağlanmış olur (Bell ve ark. 1998, Çoban 2003).

2.3.5.3 Bağlanma Evresi

Bağlanma evresi doğumdan sonraki 6 hafta ile 8 haftayı kapsayan süreçtir. Anne ve bebek arasındaki iletişim ve etkileşim belirgindir. Anne bebeğinin bakımında yeterli duruma gelmiştir. Bebeğin annesiyle olan sevgi bağı tamamen oluşmuştur (Bell ve ark. 1998, Çoban 2003).

2.3.6 Bağlanma Çeşitleri

Annenin, küçüklüğünde kendi annesiyle gerçekleştirdiği bağlanma stiline kendi bebeğiyle kurduğu bağlanma stiliyle aynı tutarda etkilenebildiği görülmektedir. Annenin, bebekliğinde annesiyle güvenli bir bağlanma gerçekleştirmesi, ilerleyen süreçte kendi bebeğine karşı daha şefkatli, daha duyarlı, daha sevgi dolu bir ilişki kuracağı ve çocuğuyla gerçekleştireceği bu güvenli bağlanma ilişkisi hayatlarında bağlanma için sağlam zemin oluşturabileceği düşünülmektedir (Zeanah CH, 1992).

Bowlby (1982), bağlanmanın dört kriterinden söz etmektedir. Bunlardan ilki, yakınlığın devam ettirilmesidir. Bağlanılan objeye yakın olma arzusuyla ilgilidir. İkincisi; güvenli dayanak olmakla ilgilidir. Çocuğu risk altına alan bir tutum karşısında rahatlamak için bağlanılan objenin yanında olma arzudur. Üçüncüsü; güven temelidir. Çocuğun rahatça keşif gerçekleştirebilmesi için, bağlandığı nesnenin istikrarlılığına olan güvendir. Ayrılık acısı da dördüncüsüdür. Bağlanılan objenin yitilmesiyle ortaya çıkmaktadır.

Bowlby (1969), bebeklerin zihinsel şemalarının içeriğinde bağlanılan kişinin figürüne, çevresine ve benliğine ait bağlanma davranışı oluşturduğundan bahsetmiştir. Bu zihin şemaları sonucunda bağlanılan kişinin bebeğin temel

ihtiyaçlarına zamanında ve istikrarlı bir şekilde karşılık vermesi, bağlanılan figürün ulaşılabilir olmasının önemli bir durum olduğunu öne sürmüştür. Bebek ve annenin karşılıklı iletişimde, bebeğin beklemesi gereken durumlarda ne yapması gerektiğini ve davranışını buna göre ayarladığını belirtmiştir. Bowlby (1969) bebeğin annesiyle arasında geliştirdiği bu zihinsel sürece 'İçsel Çalışan Modeller' adını vermiştir (Bowlby, J. 1969).

Bowlby (1958) ve Ainsworth (1989), birlikte ve bağımsız olarak yaptıkları araştırmalar sonucunda 4 temel bağlanma stili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bartholomew ve Horowitz (1991) ise bağlanma stillerini Bowlby'dan esinlenerek, zihinsel modellerin benliğe ve başkalarına ait olma durumunun olumlu ve olumsuz olmasının karşılaştırılmasından ortaya çıkan, 4 adet yetişkin bağlanma stili olduğunu söylemişlerdir. Bu kurama göre geliştirilen 4 bağlanma stili; güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma olarak adlandırılmıştır.

1) Güvenli Bağlanma Stili: Bu tip bağlanma sağlayan bebekler ihtiyaçları olduğunda annelerinin yanlarında olacağını bilirler çünkü anneleri bebekliklerinde temel ve duygusal ihtiyaçlarını zamanında karşılamıştır. Bu bireylerin kendilerine ve başkalarına karşı algıları olumlu gelişmiştir. Meydana gelen stresli veya tedirgin edici durumlarda annelerinin yani güvenli üslerinin her zaman yanında olacağını bilirler (Bowlby, 1982; Baker 2003).

2) Saplantılı Bağlanma Stili: Kişinin başkalarını değerli ve pozitif görmesine karşılık kendisini değersiz ve negatif gördüğü stildir. Genelde özgüvenleri azdır, kaygılı ve ikili ilişkilerden kaçma eğiliminde olan bireylerdir (Waters ve ark., 1995; Kesebir ve ark., 2011).

3) Kayıtsız Bağlanma Stili: Kendisine değer veren fakat başkalarına ait tutumunun olumsuz olduğu stildir. Bu kişilerin başkalarına karşı tutumları negatif, kendilik algıları ise pozitiftir. Kayıtsız bağlanma stiline sahip kişiler bağımsızlıklarına düşkünlüdürler, yakın ilişkilerin ise kısa ve önemsiz olması gerektiğine inanırlar (Sümer ve Güngör, 1999).

4) Korkulu Bağlanma Stili: Bağlanmanın korkulu olduğu çocuklarda kendilerine ve diğer kişilere karşı olumsuz bakış açısı geliştirdiği ve değersiz algıladıkları görülmektedir. Yabancı insanlara güvenemezler ve reddedileceklerine inanırlar (Sümer & Güngör, 1999, 76).

2.3.7 Bebek- Ebeveyn Bağlanması

Bağlanma süreci, anne ve bebeğin doğum sonrası itibariyle ortaya çıkan ve ilerleyen zamanda kuvvetlenen aşamalı bir süreçtir. Anne- bebek bağlanma süreci, annenin gebeliğiyle birlikte başlayan, doğum sonrası dönemde de kademeli olarak ilerler (Yıldız, 2008).

Bowlby'e göre; bebeğin gebelik itibariyle anneye verdiği tepkiler, anne-bebek ilişkisini kuvvetlendirmekte, bağlanmanın başlamasına ve bağlanma sürecinin devamlılığını sürdürmesine sebep olmaktadır. Bowlby (1969), bebeğin anne veya bakım verenle kurduğu bağın ilk 6 ayında oluşacak güvenin önemli olduğunu, temel güven duygusunun da bu dönemde gelişmeye başladığını savunmaktadır.

2.4 Kaygı

Kaygı; diğer adıyla anksiyete, kişilerde korku ve endişe ile başlayan ve sebebi tam olarak bilinemeyen bir duygu durum bozukluğu olarak tanımlanmaktadır (Cüceloğlu, 2011). Kaygı, bireyin baş etmekte zorlanacağı tehditlerle baş başa kalma endişesi ya da bu tehditlerle yalnız başına kalacağı hissidir. Başka bir ifadeyle bireyin öz benliği açısından risk oluşturan yıkıcı olaylarla ya da durumlarla karşılaşması halinde verdiği duygusal tepkidir (Canbaz, 2011).

Kaygı, içerisinde üzüntü, korku, acizlik, başarısızlık, yargılanma, belirsizlik, sıkıntı ve öfke gibi birçok duyguyu barındırmaktadır (Barlow, 2002; Cüceloğlu, 2014, s, 276; Izard, 1977; Olcay, 2008).

Türk Dil Kurumu'na göre ise kaygı “üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa; genellikle kötü bir şey olacaktıymış düşüncesi ile ortaya çıkan sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

Genel olarak kaygı, çocuğun arkadaşlık ilişkilerini, akademik başarısını ve duygusallık gibi kişilik özelliklerini etkilemektedir. Örneğin kaygılı çocuklar utangaçlık nedeniyle arkadaş edinme, yeni bir ortama girme gibi konularda sorunlar yaşamaktadırlar. Arkadaş sayısının az olmasıyla beraber yaşamış olduğu arkadaşlık eksikliği, çocuğun yalnızlığını artırarak akran desteği fırsatını azaltmaktadır (Rapee , 2008, s. 23).

2.4.1 Ayrılık Kaygısı

Ayrılık kaygısı, bebeklerde normal bir gelişim süreci olup 0-1 yaş aralığında anne ya da bakım verenden ayrılmak istememe ve anneye yoğunlaşma durumudur. Ayrılma kaygısı ortalama yedinci ve sekizinci aylarda başlayıp iki buçuk yaşında sona ermektedir. Çocuk üç yaşına geldiğinde kaygıları devam etmekte korku ve endişe durumları ortaya çıkmışsa çocukta uyumsuzluklar gelişmekte ve artmaktadır (Altınbaş, 2009).

Bowlby'in (1982) bağlanma kuramına göre; çocuğun anne ya da bakım verenle arasında kurduğu güvenli bağlanmanın çocuğun gelişimine katkı sağladığı, güvenli bağlanmanın gerçekleşemediği süreçte ayrılık kaygısının çocukta meydana getirdiği endişe haline ‘ayrılık kaygısı’ denilmektedir. Özetle, ayrılma kaygısı çocuğun bakım veren, çocuğun bağlandığı ve önem verdiği figürden ayrıldığında yaşamış olduğu kaygıdır. 8-12 aylıkken ortaya çıkan ayrılık kaygısı 2 yaş civarında maksimum düzeye ulaşmaktadır. Normal olarak 3-5 yaş aralığında aşamalı bir şekilde azalarak ortadan kalkması beklenmektedir (Işık ve Toner 2006).

Ayrılık kaygısı yaşayan küçük çocuklarda ağlama, sınımsıkı yapışma veya panik ortak reaksiyonlardır. Sevdiklerinin zarar göreceğine dair gerçekçi olmayan endişe veya bir daha eve dönememe korkusu, yalnız uyumaya karşı direnç gösterme, okula gitmeyi reddetme, karın ağrısı, baş ağrısı gibi fiziksel belirtiler daha büyük çocuklarda ayrılık kaygısının işaretleridir (John S. Dacey, 2017).

Çocuklarını kaygılı deneyimlerden korumaya çalışan veya kaygılı durumlarda kontrolü eline alan ebeveynler çocuklarına, kendilerinin dünyada korunmaya ihtiyaç duyduklarını ve dünyanın üzerinde kontrol kuramadıkları tehlikeli bir yer olduğunu öğretmektedirler (Hudson ve Rapee, 2000; , 2008, s.30).

Ayrılık kaygısı bozukluğunda sıklıkla halsizlik, karın ağrısı, bulantı, kusma, baş ağrısı gibi bedensel şikayetler görülür. Çocuktaki bu şikayetler genelde evde, okula hazırlık sürecinde başlar. Bu direnç okul yolunda ve okula gittikten sonra da devam eder. Anneden ayrılmak istemeyen çocuğun okulda gün boyunca tedirgin ve huzursuz olduğu gözlemlenir. Çocuk eve gittiğinde, hafta sonları ve tatillerde bu direnç gözlemlenmez (Livingston R, 1988).

Çocuğun bakım verenden ayrılık yaşadığında, bilişsel becerisinin duruma uyum sağlayabilecek ve anneden ayrılık sürecini değerlendirebilecek düzeyde olması gerekmektedir. Bebeklik döneminde annesi ile güvenli bağlanma yaşamış ve anneye sağlıklı etkileşimde bulunmuş çocukların ayrılık kaygısını daha az yaşadığı ve annesinden sağlıklı bir şekilde ayrılabilirdikleri görülmüştür (Bellibaş ve ark., 2005).

Bağlanma kuramı, çocukların okulla ilk tanıştıkları anaokulu çerçevesinde ayrılma kaygısının nasıl ilerlediğini yorumlamıştır. Çocukların anaokuluna başladıklarında yabancı bir ortama ailesi olmadan girmeleri ve bağlanma figüründen ayrılmaları onlarda fizyolojik bir uyarılma oluşturabileceği düşünülmüştür (Shamir-Essakow, ve ark., 2005).

Bloom-Feshbach ve arkadaşları (1980) çocukların anaokuluna başladıkları dönemde neden kaygılı olduklarıyla ilgili araştırmalar yapmış ve bu araştırma sonucunda çocuklardaki ayrılık kaygısının nedeninin ego kontrolünün çocukta beklenen bilişsel seviyede olmamasından kaynaklandığını öne sürmüşlerdir. Yaptıkları bu araştırmalar sonucunda çocuklardaki psikolojik işlevi şekillendiren ve belirli bir kalıba sokan, Ego kontrolü ve Ego esnekliği adlı iki farklı değişken olduğunu açıklamışlardır. Ego kontrolü, çocukta meydana gelen gerginliğin, kaygının ve psikolojik ihtiyaçlarının kontrol edebilmesi olarak tanımlanmıştır. Ego

esnekliği ise ego kontrolünün yeterli düzeyde olduğu ve oluşan durumlara karşı uyum sağlayabilme özelliğine sahip olunduğunda gelişen bir durumdur. Ego esnekliği çocukların anaokuluna gittiği dönemde oluşmuş olması gerekmektedir. Ego esnekliği oluşmayan çocuklarda kaygı oluşabileceği ve girdiği bu ortama uyum sağlamakta zorluk yaşayabileceği belirtilmiştir (Bloom-Feshbach ve ark., 1980).

Çocuklarda okul kaygısı ile ilgili yapılan bir çalışmada; kız çocuklarına oranla, erkek çocuklarda okula gitmek istememe, karşı çıkma ve kaygılı olma durumu daha fazla olduğu saptanmıştır. Yapılan bu araştırmada tek çocuk ve iki çocuğu olan aileler incelenmiş, tek çocuklarda ve iki çocuklu ailelerin ilk çocuklarında bu durumun daha yaygın olduğu görölmüştür. Çocuğun anneden ayrılma sürecini etkileyen bu dönemde en rastlanan problemin kaynağının kaygı olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada erkek çocuklarının daha kaygılı olma sebebinin sosyoköltürel etkenlere bağlı olduğu düşünölmektedir. Ölkemizde ailelerin kız çocuklarının eğitimine daha az, erkek çocukların eğitimine ise daha fazla değer vermesi, erkek çocuklarında baskının ve kaygının oluşmasına ve bu sosyoköltürel etken sonucunda erkek çocuklarının daha fazla hastaneye getirilmesine neden olabilmektedir (Bahalı ve ark., 2009).

2.4.2 Kaygı Nedenleri

Yapılan birçok araştırma sonucunda; bağlanma kuramının başlangıcı olarak sayılan ayrılık kaygısı, çocuklarda oluşan ilk endişe sürecidir. Bowlby (1973)'ye göre; annesi ya da bakım verenle güvensiz bağlanan çocuklar, güvenli bağlanan çocuklara oranla bağlanma nesnesine daha kaygılı bağlanırlar. Kaygılı / kararsız bağlanma stili geliştiren çocukların bağlanma nesnesine daha ilgili ve çevre faktörlerine daha çekimser ve ilgisiz olduğu ve ayrılık kaygısı geliştirdiği görölmektedir (Brumariu ve Kerns, K. A., 2010).

2.4.3 Kaygı Belirtileri

Folk & Lian (2019) kaygılı olma durumu çocuklarda bazı duygusal, bilişsel, davranışsal ve fiziksel etkilere neden olmaktadır. Aynı zamanda kaygının çok fazla belirtisi olduğu bilinmektedir. Kaygı durumu oluşan tüm çocuklarda kaygının

zamanı, devamlılığı, miktarına ve türüne göre farklı ve çeşitli belirtiler göstermektedir. Bu belirtilerin bazıları fiziksel sıkıntılardan oluşmaktadır. Bunlar; duyu organları bozuklukları, kalp rahatsızlıkları, uyku problemleri, duygusal belirtiler adı altında incelenmiştir. Ulusal Zihin Sağlığı Enstitüsü (National Institute Of Mental Health)'ne göre yaygın olan kaygı belirtileri şu şekildedir (Salkters, 2019, s.13):

-Bireyin kendini yalnız ve bir kenarda gibi hissetmesi

-Çabuk yorulmak

-Konsantre olmakta zorlanmak

-Zihnin dalıp gitmesi

-Sinirli olmak

-Kaslarda gerginlik

-Endişe duygusunu kontrol etmekte zorlanmak

-Uykuya dalmada zorlanma ya da sürekli uykulu hissetme gibi uyku problemleri.

Salters (2019) kaygının belirtilerinin neler olduğunu detaylı bir şekilde incelemiştir. Kaygı durumunda bireylerde obsesif davranışlar, panik, sosyal sorunlar gibi belirtilerinden bahsetmiş ve bu belirtileri şu şekilde listelemiştir:

✓ Aşırı temizlik

✓ Her şeyi kontrol etme/sayma

✓ Aşırı düzenlilik/katı rutinler

✓ Hoş olmayan düşünceler

✓ Ani ve tekrarlayan yoğun korku atakları

✓ Göğüs gerginliği

- ✓ Mide bulantısı
- ✓ Sersemlik
- ✓ Bir sonraki atağın ne zaman geleceği konusunda yoğun endişe
- ✓ Ne zaman olduğu konusunda yoğun endişeler
- ✓ Belirli yerlerden korkma ve kaçma
- ✓ Tekrarlanan anılar, geri dönüşler ve kabuslar
- ✓ İçsel çatışma
- ✓ Diğer insanlarla birlikte olma ve onlarla konuşma konusunda çok endişe 14 duymak
- ✓ Başkalarını rahatsız etme korkusu
- ✓ Başkalarının onları yargılayacağından korkma
- ✓ Başka insanların bulunduğu yerlerden uzak durma

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli:

Yapılan araştırmada bağıntı (korelasyon) türü bir analiz uygulanmış; okul öncesi eğitimi alan 36-72 aylık çocukların okula başlama kaygıları ile 0-2 yaş çocukların “anne-bebek bağlanma stilleri” arasındaki ilişkinin var olup olmadığı, varsa bunun yönü ve derecesi araştırmanın temel problemini oluşturmuştur. Bu amaca bağlı olarak; araştırmada okul öncesi eğitimlerine yeni başlayan çocukların taşıdıkları ayrılma kaygıları ile 0-2 yaş grubu çocukların, anne - bebek bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin farklı değişkenlere göre incelenmesi ve bu durumun betimlenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde birden fazla sayıda olan değişkenler arasındaki ilişkinin varlığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bağıntı (korelasyon) bakımından ilişkileri çözümlenme, değişkenlerin birlikte değişme durumlarını ve birlikte bir değişim varsa bunun nasıl olduğunu belirlemeye çalışır (Karasar, 2015).

3.2 Araştırma Ortamı ve Çalışma Grubu:

Bu araştırma, İstanbul ili Avcılar ilçesinde bulunan üç adet özel Okul Öncesi kurumunda 2021-2022 eğitim- öğretim döneminde kuruma gelen 3-6 yaş aralığındaki çocukları, onların annelerini ve öğretmenlerini kapsamaktadır. Araştırmaya destek olan okulların seçim süreci, erişim ve iletişim olanaklarının uygun olması ve kurum sahiplerinin yapılan bu araştırmaya gönüllü destek vermesi amacıyla seçilmiştir. Çalışma grubunu İstanbul İli 2021-2022 Eğitim Öğretim yılı Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel üç adet anaokulunda okul öncesi eğitime yeni başlayan 36-72 ay arası çocukların anneleri (70 anne) ve öğretmenleri (6 öğretmen) olmak üzere toplam 76 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada anneler, Anne-Bebek Tanıtıcı Bilgi Formunda belirtilen sorulara işaretleme yapmışlardır. Anneler, Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği ve Yuva Çocukları İçin Ayrılma Kaygısı Ölçeği Anne-

Baba formu doldurmuşlardır. Kurumlarda çalışan öğretmenler ise Yuva Çocukları İçin Ayrılma Kaygısı Ölçeği Öğretmen formunu doldurmuşlardır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Yapılan bu çalışmada, Akman (1987) tarafından anneler için geliştirilen “Yuva Çocukları için Ayrılma Kaygısı Ölçeği (Anne-Baba Formu)” uygulanmıştır. Okul öncesi eğitime başlayan 36-72 ay aralığındaki tüm çocukların annelerine ve çocukların öğretmenlerine uygulanan, Akman (1987) tarafından geliştirilen “Yuva Çocukları için Ayrılma Kaygısı Ölçeği (Anne-Baba ve Öğretmen Formu)” doldurmaları istenmiştir. Araştırmanın daha verimli geçmesi için ailelerden bazı bilgiler almak amacıyla ‘‘ Anne- Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu hazırlanmış, araştırma için kaynak oluşturacak ihtiyaç duyulan demografik özellikler alan yazın da göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada yararlanılan ‘‘Yuva Çocukları için Ayrılma Kaygısı Ölçeği’’ benzer nitelikli pek çok çalışmada kullanılan geçerlik ve güvenilirliği yüksek bir ölçektir. Bununla birlikte, araştırmacı tarafından tekrar ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği çalışılmış, ölçeğin geliştiricisi tarafından belirlenen geçerlik güvenilirlik düzeyleri ile örtüştüğü görülerek bu çalışmada da kullanılmasına karar verilmiştir. Araştırmada yararlanılan ‘‘Anne- Bebek Bağlanma Ölçeği’’ de annelerin bebekleri doğduğunda yaşadıkları duygu durumlarını ölçen ve pek çok çalışmada kullanılan, bir çok araştırmacı tarafından tercih edilen, geçerlik ve güvenilirliği yüksek bir ölçek olması nedeniyle tercih edilmiştir. Araştırmacı yine bu ölçeğin de tekrar geçerlik ve güvenilirliğini çalışmış; ölçeğin geliştiricilerinin saptamış oldukları geçerlik ve güvenilirlik düzeyleri ile örtüştüğünü görerek bu araştırmada kullanmıştır.

3.4 Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri; Yuva Çocukları için Ayrılma Kaygısı Ölçeği ,Anne- Bebek Bağlanma Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Anne ve çocukların demografik özellikleri Anne- Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu kullanılarak elde edilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan öğretmenlerin desteğiyle annelere “Yuva Çocukları için Ayrılma Kaygısı Ölçeği” uygulanmıştır. Ölçek, okul öncesine giden ve araştırma grubunu oluşturan çocukların anneleri tarafından

doldurulması için evlere gönderilmiş, bazı anneler ise eğitim kurumuna çocuklarını almak için geldiklerinde olumsuz etkilerden arındırılmış bir odada formu doldurmuşlardır. Katılımcılara erişmede, ölçeklerin ailelere ulaştırılmasında eğitim kurumlarının yöneticilerinin (müdür, müdür yardımcısı) ve grup öğretmenlerinin desteği sağlanmıştır. Gönderilen ölçeklerin, araştırmacıya dönüşünde aynı yola başvurulmuştur. Herhangi bir nedenle ölçeği doldurmayan veya dolduramayan annelere telefonla ve çocuklarını okul öncesi kurumdan almaya geldiklerinde ulaşılarak verilerin daha yüksek miktarda elde edilmesine çalışılmıştır. Bununla birlikte bazı uygulama formlarının, ölçeklerin dönüşü sağlanamadığından bunlar çalışmada değerlendirilememiştir. Okul öncesinde görev yapan öğretmenler, kendi sınıfında bulunan ve araştırmaya katılan anaokulu çocukları için Yuva Çocukları için Ayrılma Kaygısı Ölçeği Öğretmen Formunu doldurmuşlardır.

3.5Anket- Anket Açılımları

Anne- Bebek Bağlanma Ölçeği

Anne - Bebek Bağlanma Ölçeği (ABBÖ), doğumdan takip eden ilk günden başlanarak uygulanabilecek biçimde düzenlenmiştir ve annenin bebeğine karşı hissettiklerini tek bir kelime ile ifade etmesine olanak sağlamaktadır. Ölçek, anne ve baba tarafından tek başlarına kolaylıkla ve kısa sürede doldurulabilecek şekilde düzenlendiğinden annenin bebeğiyle kurduğu bağla psikolojik durumu (ruh hâli) arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Taylor ve arkadaşları tarafından 2005'te geliştirilen ölçeğin orijinal adı "Mother - to Infont Bonding Scale" dir (Taylor, Atkins, Kumar, Adams ce Glover). Türkçeye "Anne - Bebek Bağlanma Ölçeği" (ABBÖ) olarak çevrilen ölçek, 4'lü likert biçimindedir ve 8 maddeden oluşmaktadır. Dört seçenekten oluşan yanıtlara 0-3 arasında puan verilmektedir. Bu puanlamaya göre ölçekten en çok 24, en az ise 0 puan alınabilmektedir. Ölçeğin 1., 4. ve 6. maddeleri Değerlendirmede olumsuz duygu ifadelerini içermekte olup puanlaması 3,2,1,0 biçiminde, ters yapılmaktadır (Ek:2).

Yuva Çocukları İçin Ayrılma Kaygısı Ölçeği

Akman (1994) tarafından geliştirilen "Yuva Çocukları için Ayrılma Kaygısı Ölçeği" okul öncesi eğitimlerine yeni başlayan çocukların okullarına oryantasyon süreçlerinde oluşan annelerinden ayrılma durumlarında kaygı yaşayıp yaşamadıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Anne - baba ölçeği 25 maddeden oluşmakta ve daha çok çocuğun okul dışındaki toplumsal yaşamında gözlemlenebilen davranışlarındaki ayrılma kaygısını betimleyecek sorunlarla ilgili soruları içermektedir. Öğretmen ölçeği de yine 25 maddeden oluşmakta, çocuğun sadece okul sosyal çevresindeki (ortamındaki) gözlemlenebilir kaygılarını ölçebilecek soruları içermektedir. "Ölçeğin puanlanması anne-baba ve öğretmen formlarının 5'li likert tipi derecelendirmesi üzerinden yapılmaktadır (1= Hiçbir zaman; 5= Her zaman). Öncelikle bireysel puan, ölçek maddelerine verilen derecelerin toplanması ile elde edilmektedir. Ayrılık kaygısı puanı, elde edilen bireysel puanların madde sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir. Anne-baba formu ve öğretmen formundan elde edilen bu iki puan toplanarak tek bir ayrılık kaygısı puanına çevrilmiştir" (Akman, 1994).

Yine Akman (1987) tarafından geliştirilen "Yuva Çocukları İçin Ayrılma Kaygısı Ölçeği" anne baba ve öğretmen formu olmak üzere 50 soruluk iki ayrı formdan oluşmaktadır. Her iki formda 25'er soru maddesi bulunmaktadır. Ölçeğin maddeleri, anne ve babanın çocuklarında ayrılma kaygısının göstergesi olarak gözlemleyebilecekleri ifadeleri içermektedir. Maddeler 5'li Likert'e göre daha ayrıntılı bir değerlendirmeye olanak vermektedir; dereceler 1= hiçbir zaman, 5= her zaman dizilimine göre düzenlenmiştir. Düzenlenen bu formun kaygı puanları hesaplaması, anne ve öğretmen formundaki bireysel puanların toplanmasının ardından formlardaki madde sayısına bölünerek gerçekleştirilmektedir. Daha sonra oluşan bu puanlar toplanılarak çocuk ayrılma kaygısı puanı elde edilmektedir. Ölçekten elde edilebilecek ayrılma kaygısı puanı 2 ile 10 arasında değişmektedir (Küçüköyük, 2015). Çalışmada kullanılan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri Akman (1987) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu analizlerin sonucunda Cronbach Alfa Katsayısı 0.35 ile 0.94 arasında ve iki yarım test güvenirliği 0.96 olarak saptanmıştır (Akman, 1987). Bu çalışmada ölçeğe ait geçerlik ve güvenirlik

analizleri araştırmacı tarafından yeniden yapılmış ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 0,96 bulunmuştur. Ayrıca bu araştırma kapsamında yapılan KMO Barlett değeri 0.84 bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar, ölçeklerin araştırmanın yürütülebilmesi için geçerli ve güvenilir değerlere sahip olduğunu göstermektedir. Yuva ocukları İçin Ayrılma Kaygısı leği’ne ekler bölümünde yer verilmiştir (Ek:3).

Anne- Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan ‘‘Anne- Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu’’ anne ve çocuğa ait demografik bilgilerini öğrenmek için annelere dağıtılıp doldurmaları istenmiştir. Formda; annelerin yaşı, eğitim düzeyi, mesleği, gelir durumu gibi soruların yer aldığı 6 madde; annenin doğurganlığına ilişkin kaç kez gebe kaldığı, düşük yapıp yapmadığı gibi 8 madde; bebekleriyle ilgili cinsiyeti, emzirme ile ilgili 5 maddenin yer aldığı, toplamda 19 madde yer almaktadır (Ek:1).

3.6 Uygulama

İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Komisyonunun 11/02/2022 tarihli yazısı ile araştırma için etik onay alınmıştır.

Uygulamalar araştırmacı tarafından veli ve öğretmenlerin değerlendireceği anket yöntemiyle yapılmıştır. Araştırma erevesinde İstanbul Avcılar ilçesinde bulunan üç adet özel anaokulunda eğitim- öğretime devam eden 36-72 ay 3-6 yaş aralığını kapsayan 70 çocuğun annesi ve 6 ğretmen ile çalışılmıştır. Uygulama için anaokulu müdürleriyle görüşülüp anket zamanları planlanıp velilerle kuruma uygun saatlerde anket uygulamaları yapılmıştır. Uygulama için annelere Anne- Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu, Anne- Bebek Bağlanma leği ve Yuva çocukları için Ayrılma Kaygısı leği doldurmaları için verilmiştir. Daha sonra ğretmenlere Yuva çocukları için Ayrılma Kaygısı leği ğretmen Formu verilip konunun içeriği ve amacı anlatılıp leği doldurmaları sağlanmıştır. Çocukları değerlendirmeyi gerektiren ölçekleri doldururken Anne- bebek bağlanma leği için annelere bebeklerinin doğdukları anı düşünerek formu doldurmaları, ayrılma kaygısı formu çocukların annelerine ve öğretmenlerine verilip, çocukların okul

öncesine başladıkları ilk iki haftayı düşünmeleri ve ona göre formları doldurmaları istenmiştir. Katılımcıların araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ettiklerine dair sözel onam alınmasına ek olarak ölçeklerle birlikte ‘Gönüllü Olur Formu’ da verilmiştir.

3.7 Verilerin Analizi

Veriler SPSS 18 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde; bağımsız örneklem grubu t testi, tek yönlü varyans analizi, spearman korelasyonu analizi ve basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Bağlanma kavramı yakınlığı, sevgiyi, şefkati, güçlü bağlantı anlamlarını da içerisinde barındırır; çözülme, ayrılma, bağlantısızlık kuramları ise onun tersi anlamları ifade eder (Hill, R., Flanagan J. 2019).

3.8 Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Karakulak (2009), tarafından yapılan ‘ Anne- Bebek Bağlanma Ölçeği’nin Türk Toplumuna Uyarlanması (Aydın Örneği) adlı çalışmasında Anne- Bebek Bağlanma Ölçeği’nin özellikle annelerin bebeklerine bağlanma düzeylerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLARI

Bu bölümde, çalışma grubunu oluşturan çocuklara ve onların annelerine araştırmanın amacı doğrultusunda uygulanmış ölçeklerden elde edilen veriler analiz edilmiş, bulgulara göre araştırma sorularının cevapları değerlendirilmiştir.

4.1 Birinci Araştırma sorusunun Bulguları ve Yorumları

Çocukların ayrılma kaygıları yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 1: Çocukların ayrılma kaygılarının yaşlarına göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi testi sonuçları (ANOVA, Post-Hoc: LSD)

Yaş	N	X	ss	Std. Hata	Farkın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
3	15	3,9547	,99678	,25737	G.Arası	13,469	3	4,490	4,0	.010	3>5
4	25	3,6736	1,17947	,23589	G.İçi	72,882	66	1,104	66		3>6
5	17	3,0894	1,12983	,27402	Toplam	86,351	69				
6	13	2,7569	,65574	,18187							
Toplam	70	3,4217	1,11869	,13371							

Tablo 1’de çocukların ayrılma kaygılarının yaşlarına göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre, çocukların ayrılma kaygısı düzeylerinin yaşlarına göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F.4.06, $p<.05$). Bunun anlamı çocukların ayrılma kaygılarının yaşa göre anlamlı bir fark gösterdiği ve bu farkın da aritmetik ortalamalara baktığımız zaman 3 ($X_{ort}=3.95$) ve 4 ($X_{ort}=3,67$) yaş grubu çocuklardan kaynaklandığı görülmektedir çünkü bunların ortalaması 5 ve 6 yaş grubuna göre daha yüksektir. Buradan da yaş grubu yükseldikçe çocukların ayrılma kaygılarının azaldığı söylenebilir. İlerleyen yaşlarda kaygı düzeyinin düşmesi doğal olarak, sosyalleşme ihtiyacının belirgin olarak artmasına bağlanabilir. Bu durum öğretmen, ebeveyn görüş ve gözlemleriyle de uygunluk göstermektedir. Diğer gruplar arası karşılaştırmalarda anlamlı bir fark görülmemektedir.

4.2 İkinci Araştırma sorusunun Bulguları ve Yorumları

Çocukların ayrılma kaygıları annenin eğitim durumuna (ve yaşlarına) göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 2: Çocukların ayrılma kaygılarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi testi sonuçları (ANOVA, Post-Hoc: LSD)

Anne Eğitim Durumu	N	X	ss	Std. Hata	Farkın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
İlkokul/Ortaokul	10	2,732	0,74822	0,334615	G.Arası	6,796	3	2,265	1,879	.142	Yok
Lise	26	3,6923	1,21172	,23764	G.İçi	79,555	66	1,205			
Üniversite	34	3,4176	1,07706	,18471	Toplam	86,351	69				
Toplam	70	3,4217	1,11869	,13371							

Tablo 2’de çocukların ayrılma kaygılarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi testi sonuçları bulunmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, çocukların ayrılma kaygısı düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (F:1,879, $p>.05$).

Buna göre, çocukların ayrılma kaygılarının annenin eğitim durumuna göre bir farklılaşma göstermediğidir. Ancak aritmetik ortalamalara bakıldığında lise ($X_{ort}=3.69$) ve üniversite ($X_{ort}=3,41$) mezunu annelerin çocuklarında kaygı durumunun yükseldiği görülmektedir. Bu test sonuçlarına bakılarak annenin eğitim durumu yükseldikçe çocuklarının kaygı düzeylerinin arttığı söylenebilir. Eğitim düzeyi yüksek olan annenin çocuğuyla daha fazla kaliteli vakit geçirdiği bu sebeple çocuğun küçük yaşta okul öncesine başlamasının anneden ayrılmasını güçleştirdiği düşünülmektedir.

4.3 Üçüncü Araştırma sorusunun Bulguları ve Yorumları

Çocukların ayrılma kaygıları cinsiyetlerine göre değişmekte midir?

Tablo 3: Çocukların ayrılma kaygılarının cinsiyetlerine göre farklılaşmasını gösteren bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları

	Cinsiyet	N	X	ss	Std. Hata	t	p
çaktoplam	Kız	27	3,4711	1,22594	,23593	0,291	.772
	Erkek	43	3,3907	1,05973	,16161		

Tablo 3'te çocukların ayrılma kaygılarının cinsiyetlerine göre farklılaşmasını gösteren bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları yer almaktadır. Test sonuçlarına göre çocukların ayrılma kaygısı düzeylerinde cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir (t: 0,291, p>.05). Aritmetik ortalamalar da bu bakımdan her iki cinsiyet grubu için benzer sonuçları (kız: $x_{ort}=3,47$; erkek: $x_{ort}=3,39$) göstermektedir. 5-6 yaş grubunda cinsiyetin bağlanmada etkisinin bulunduğu gösterilmektedir (Görgü, 2015) ancak bu çalışmada cinsiyetin kaygı durumu için etkili bir faktör olmadığı görülmektedir. Bu ilişkisizliğin, kaygı durumu ile bağlanma arasındaki farklılıklardan kaynaklanmış olabileceği söylenebilir.

4.4 Dördüncü Araştırma sorusunun bulguları ve yorumları

Çocukların ayrılma kaygıları annenin çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4: Çocukların ayrılma kaygılarının anne çocuk sayısına göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi testi sonuçları (ANOVA, Post-Hoc: LSD)

Anne Çocuk Sayısı	N	X	ss	Std. Hata	Farkın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1	36	3,5622	1,12167	,18694	G.Arası	3,149	2	1,574	1,268	.288	Yok
2	24	3,4167	1,15311	,23538	G.İçi	83,202	67	1,242			
3	10	2,9280	,97667	,30885	Toplam	86,351	69				
Toplam	70	3,4217	1,11869	,13371							

Tablo 4'te çocukların ayrılma kaygılarının anne çocuk sayısına göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre, çocukların ayrılma kaygısı düzeylerinin anne çocuk sayısına göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlı görünmemektedir (F:1,268, $p>.05$). Aritmetik ortalamalara bakıldığında ise çocuk sayısının artmasıyla kaygı düzeyinin azalması arasında, çok belirgin olmamakla birlikte, bir ilişki görülmektedir. Bir ($x_{ort}=3,56$) ve iki çocuk ($x_{ort}=3,41$) olmada aritmetik bakımdan farklılık bulunmamakta, üç çocuk olması durumunda kaygı düzeyinin ($x_{ort}=2,92$) azaldığı görülmektedir. Buna göre kardeşler arasındaki ilişkilerin sağlayabileceği avantajların, kaygı düzeyinin azalmasında muhtemel bir etken olacağı düşünülebilir.

4.5 Beşinci Araştırma sorusunun bulguları ve yorumları

Çocukların ayrılma kaygıları annenin çalışma durumuna göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 5: Çocukların ayrılma kaygılarının anne çalışma durumuna göre farklılaşmasını gösteren bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları

	Çalışma Durumu	N	X	ss	Std. Hata	t	p
caktoplam	Çalışmıyor	25	3,4144	1,25427	0,25085	-0,040	.968
	Çalışıyor	45	3,4258	1,05089	0,15666		

Tablo 5’te çocukların ayrılma kaygılarının anne çalışma durumuna göre farklılaşmasını gösteren bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre çocukların ayrılma kaygısı düzeylerinin anne çalışma durumuna göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (t: -0,040, p>.05). Aritmetik ortalama sonuçlarına bakıldığında da aynı durum görülmektedir. Çalışan annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalaması (xort=3,42) ile çalışmayan annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamaları (xort=3,41) hemen hemen hiç farklılık göstermemektedir.

Çalışan annelerin çocuklarının kaygısının çalışmayan annelere oranla farklılık göstermediği, bunun sebebinin ise; çalışan annelerin çalışma saatleri dışında kalan süreci çocuklarıyla nitelikli ve kaliteli aktivitelerle geçirmeleri, çocuklarının ihtiyaçlarını zamanında karşılamaları onların yaş gelişim özelliklerine uygun davranışlar sergilemeleri sonucunda çalışmayan annelerin çocuklarına olan ilgisiyle eş değer olduğu düşünülmektedir.

4.6 Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumları

Çocukların ayrılma kaygısı düzeyleri ile bağlanma stilleri düzeyleri arasındaki ilişki nedir?

Tablo 6: Çocukların Ayrılma Kaygısı Düzeyleri ile Bağlanma Stilleri Düzeyleri Arasındaki İlişiyi Gösteren Spearman Korelasyonu Tablosu (n:70)

		bağlanma
caktoplam	rho	-,001
	p	,994

Tablo 6’da çocukların ayrılma kaygısı düzeyleri ile bağlanma stilleri düzeyleri arasındaki ilişkiyi gösteren Spearman’s rho korelasyonu analizi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre, çocukların ayrılma kaygısı düzeyleri ile bağlanma stilleri düzeyleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (rho: -0,001, p>.05).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1 Tartışma

Bu çalışmada 3 adet özel okul öncesi kurumuna devam eden 36-72 ay grubu çocuklarda; okula başlama sürecindeki kaygının bebeklik dönemindeki bağlanma stili ile ilişkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmada “Anne- Bebek Bağlanma Ölçeği ”ve “Yuva Çocukları İçin Ayrılma Kaygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmada ayrıca annelere “Anne-Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu” doldurmaları istenmiş, bilgilerin bir kısmı kullanılıp, bir kısmı diğer araştırmalara kaynak oluşturması açısından ayrıntılı hazırlanmıştır.

Bu çalışmada uygulanacak ölçekler okul tarafından annelere elden verilerek, soruları cevaplamaları istenmiştir. Araştırmacı ailelerle sadece Anne- Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu’nu beraber doldurmuştur. Anket süreci okul aracılığı ile yapılmış fakat okul anket sürecine dahil edilmemiştir. Sürecin araştırmacı tarafından birebir yapılması ve okulun müdahale etmemesi, formu dolduran anneler ve öğretmenler için zorunluluk görmeme, cevapları daha objektif vermeleri ve çalışmanın önemini anlayarak soruları içten doldurdukları düşünülmektedir. Özellikle araştırmacının, Anne-bebek tanıtıcı bilgi formunu annelerle soru cevap şeklinde doldurmalarına yardımcı olması diğer anketler için içtenlik oranını arttırdığı düşünülmektedir.

5.2 Okul Öncesi Eğitime Başlayan Çocukların Ayrılma Kaygılarına İlişkin Tartışma:

Yapılan araştırmalara bakıldığında; okul öncesine yeni başlayan çocuklarda oluşan kaygı çalışmalarının yoğunlukta olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucunda 3 yaş çocuğunun 5-6 yaş çocuklara göre kaygı puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Literatür araştırmaları sonucu benzer araştırmalar bulunmaktadır. Şugüneş, (2022) okul öncesine giden 3-

6 yaş arası 100 adet çocukla yaptığı çalışma sonucunda, çocuklarda yaş arttıkça kaygı düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Dikmen, (2022) tarafından 3-6 yaş aralığında çocuğu olan 1637 adet anneyle yapılan çalışma sonucunda, 3 yaşında olan çocuğun kaygı puanları diğer yaş gruplarının ortalamasına göre anlamlı bulunmuş, çocuklar arası yaş grubu arttıkça kaygı puanlarının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür araştırmaları sonucu çocuğun yaşının kaygıya etkili olmadığı sonucu çıkan araştırmalar da bulunmaktadır. Kaya, (2021) 3-6 yaş grubunu kapsayan 355 çocuğun annesiyle yaptığı çalışması sonucunda, çocukların yaşına göre kaygı düzeyi puanlarının dağılımı arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Araştırma kapsamında ele alınan, çocukların ayrılma kaygılarının annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Yapılan başka bir araştırmada ise aynı sonuçlar bulunmuştur. Ayaz, (2015) tarafından okul öncesi kurumuna devam eden çocuklarla yaptığı çalışması sonucunda çocukta görülen ayrılık kaygısının anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bir diğer çalışma Özdemir, (2019) tarafından okul öncesi eğitim kurumlarına giden ve uygulama sınıflarına devam eden 36-72 ay arası 285 çocuk ve 15 anne ile yapılmış, çocuğun ayrılık kaygısının anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmaların aksine annelerin eğitim düzeylerinin çocuktaki kaygıya etkisini anlamlı gösteren çalışmalarda bulunmaktadır. Yılmaz, Ü. (2021) tarafından yapılan araştırmada 57-68 aylık okul öncesine devam eden 446 çocuk ve 33 öğretmenle yapılmış; çocukların okul kaygılarının annenin eğitim düzeyiyle anlamlı farklılık gösterdiği, annesi üniversite ve lise mezunu çocukların kaygı düzeylerinin daha az, annesi ortaokul ve ilkokul mezunu çocukların kaygılarının daha fazla olduğu bulunmuştur.

Araştırma kapsamında, çocukların ayrılma kaygısının cinsiyetleri üzerinde etkisi incelendiğinde kaygı oluşumunda cinsiyetin her hangi anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Yapılan bu araştırmanın aksine Kar, (2022) yaptığı çalışma sonucunda kaygının cinsiyet üzerinde farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Kız

çocuklarının okula uyum sürecinde sosyal uyum, kurallara uyum ve davranış uyumuna ilişkin puanlarının erkek çocuklarının aldığı puanlara göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yapılan bir diğer araştırmada Bora, (2019) 468 çocuk ve anneleri ile yaptığı çalışmada; çocukların kaygı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı, kız çocuklarının daha kaygılı olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyleri yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının daha az kaygılı oldukları tespit edilmiştir. Annelerin babalara göre daha kaygılı oldukları ve gelir düzeyi arttıkça kaygı düzeylerinin düştüğü görülmüştür. Annelerin kaygıları ile çocuklarının kaygıları arasında da pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Araştırma kapsamında ele alınan, annenin çocuk sayısına göre kaygı üzerinde anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Yapılan bu çalışmanın aksine literatürde bulduğumuz sonucu farklı olan araştırmalarda bulunmaktadır. Aydın, (2022) tarafından 438 okul öncesi çocuğu ile yapılan çalışmada, çocukların kaygı düzeylerinin sahip oldukları kardeş sayısına göre farklılık gösterdiği, annelerin kaygı düzeyinin ise sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında ele alınan, annenin çalışma durumuna göre çocuktaki kaygı durumu incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatürde bulduğumuz sonucu farklı çalışmalar da bulunmaktadır. Nazlıoğlu, (2019) tarafından okul öncesine giden 6 yaşında olan 303 çocuğun annesi ve öğretmenleri ile yapılan çalışma sonucunda annenin çalışma durumunun çocukta oluşan kaygıda anlamlı farklılık gösterdiği, ayrıca çalışan annelerin çalışmayan annelere oranla daha koruyucu tutum sergiledikleri görülmüştür.

Araştırma kapsamında, çocukların ayrılma kaygısı ve bağlanma stilleri düzeyi arasında anlamlı yönde bir farklılaşma bulunamamıştır. Yapılan başka bir araştırmada ise Yeşildaş, (2018) çalışmasında anaokulu çocuklarında kaygının anne-çocuk ilişkilerine etkisini çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi sonucunda anaokuluna giden 266 çocuğun annesiyle çalışma yapmış, annedeki

bağlanma ve kaçınma düzeyi arttıkça çocuktan da ayrılma kaygısının yüksek olduğu bulunmuştur. Dönmez, (2019) tarafından 4-6 yaş grubu 49 adet çocuk ve anneleriyle yapılan çalışmanın sonucunda okul öncesi eğitime devam eden çocukların ve annelerinin bağlanma örüntülerinin karşılaştırılması sonucunda anlamlı yönde farklılaşma olduğu, ayrılma kaygısı puanlarının ise annelerin sürekli kaygı puanları ile anlamlı yönde ilişkisi olduğu bulunmuştur.

Kaygıyla yapılan bazı çalışmalarda çocuktaki ayrılma kaygısı ve annenin kaygısı arasındaki ilişki araştırılmış. Çıkrıkçı, (2020) tarafından yapılan çalışmada 120 okul öncesi çocuğu, çocukların anneleri ve 12 öğretmenden oluşan toplam 252 kişiye kaygı ölçeği uygulanmıştır. Yapılan bu araştırma sonucuna göre; okul öncesine yeni başlayan çocuklarla anneleri arasında anlamlı bir kaygı düzeyi bulunamamış, annelerin sürekli kaygı durumlarının ise eğitim durumlarına, kardeş sayısına, annelerin çalışma durumlarına ve ailelerin gelir düzeylerine göre anlamlı yönde farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Sirkeci, (2017) çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının anksiyete belirtileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Örneklem grubunu 4-6 yaşlarındaki 358 çocuğun ebeveynine ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda anksiyete türleri arasında anlamlı sonuç çıkmamıştır.

Yalçın, (2021) tarafından 286 birey ile yapılan araştırmada anaokulunda çocuğu olan ebeveynlerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları ile sosyal kaygı ve ebeveynlik kaygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş, psikolojik yardım almaya yönelik tutum, sosyal kaygı ve ebeveynlik kaygısına yaş, eğitim düzeyi, eşin eğitim düzeyi ve gelir düzeyine göre farklılaştığı buna karşın daha önceden psikolojik yardım desteği alma durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Balkaya, (1998) okul öncesi eğitimine devam eden çocukların uyum süreçleri ve kaygıları ile yaptığı çalışması sonucunda; Ayrılık Kaygısı Ölçeği puanları sonucuna göre çocukların %34'ünün kaygılı, %66'sının kaygılı olmadığı sonucuna ulaşılmış ve kaygılı gruptaki çocukların daha bağımlı özellikler gösterdiği bulunmuştur.

5.3 Anne- Bebek Bağlanmasına İlişkin Tartışma

Yapılan bu araştırma sonucunda anne-bebek bağlanma ilişkisi anlamlı farklılık göstermemektedir. Yapılan araştırmalarda örneklemin özellikleri, kullanılan metot yöntemi ve farklı ölçekler kullanılması sonuçları etkilemektedir. Literatür araştırmaları sonucunda bağlanmanın farklı faktörlerle incelendiği ve sonuçların değişkenlikler gösterdiği görülmektedir.

İlaslan, (2009) tarafından rastgele seçilen 2-5 yaş grubunu kapsayan, 57 çocuk ve annesiyle yaptığı çalışma sonucunda, annelerin eğitim durumlarının azaldıkça çocukların bağlanma davranışında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Araştırmada ayrıca, annelerin çocuklarına bağlanma davranışı sonucu saplantılı, korkulu annelerin ise bağlanma davranışları anlamlı bulunmuştur.

Ural, Güven, Sezer, Azkeskin, Yılmaz, (2015) tarafından okul öncesine devam eden 60-72 aylık toplam 224 çocukla yapılan çalışma sonucunda; annelerine ya da bakım verene güvensiz bağlanan çocukların, annelerine güvenli bağlanan çocuklara oranla daha kaygılı oldukları ve anneye bağlanma durumunun duygu düzenleme becerilerinde anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır.

Görgü, (2015) tarafından 160 anaokulu çocukları ve anneleri ile yapılan araştırmada Çocukların anne – bebek bağlanma biçimlerinin cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre erkek çocukların kız çocuklarına oranla daha fazla güvenli bağlanma ve daha az güvensiz bağlanma biçimi gösterdikleri tespit edilmiştir. Çocukların bağlanma biçimlerinin okula gitme zamanına göre değiştiği görülmüştür Çocukların bir yaşına kadar kim tarafından bakıldığı değişkeninin çocukların bağlanma biçimlerinde bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir.

Arı, (2012) tarafından sağlık ocağına gelen 1-4 aylık bebekleri olan annelerle yapılan çalışma sonucunda; annelerin ilerleyen yaşlarda evlenip çocuk sahibi olmaları bebeklerine daha fazla bağlanmalarında anlamlı farklılıklar oluşturduğu, çocuk sayısı arttıkça bağlanmalarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tapan (2019), anne-bebek bağlanma durumunu etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmalarında, çalışma grubundaki annelerin gebelikte istekli olmaları ile anne- bebek bağlanma durumları arasında anlamlı bir ilişki bulmakla birlikte, annenin eğitim, meslek, evliliğin isteğe bağlı olması ve bebeğin cinsiyeti durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir fark tespit etmemişlerdir.

5.4 Anne- Bebek Bağlanma Stili ile Okul Öncesi Eğitime Başlayan Çocukların Ayrılma Kaygısına Etkisine İlişkin Tartışma:

Yapılan bu araştırma kapsamında ele alınan çocukların bağlanma örüntülerinin okul öncesi eğitimine başlarken oluşabilecek kaygıda etkisi olup olmadığı incelenmiş, sonuç olarak da ikisi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın yanı sıra annelerin bağlanma biçimleri ile ayrılık kaygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı çalışmalarda kaygıyla bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Küçüköçük, (2015) yaptığı benzer konuları kapsayan çalışmasında 3-5 yaş okul öncesine devam eden 280 çocuğun annesi ve öğretmenleriyle yaptığı çalışması sonucunda; annenin bağlanma biçimi ile ayrılma kaygısı arasında aynı yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annenin kaygı düzeyi arttıkça çocuklarının da kaygı düzeylerinin puanlarının arttığı, fakat öğretmenlerin çocukları aynı düzeyde puanlamadıkları görülmüştür. Yapılan bu çalışmanın bir diğer bulgusu ise çocuğun ayrılık kaygısı arttıkça problemleri davranışlarının ortaya çıktığı, kaygısı azaldıkça sosyal becerilerinin yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Can, (2015) tarafından 120 bireye uygulanan çalışmada, okul öncesi eğitime kaygılı başlayan, okula gitmek istemeyen çocukların annelerinin kaygı seviyesinin bağlanma stiliyle ilişkisi incelenmiş ve okula başladığında kaygısı olmayan, okula kaygısız ve mutlu giden çocukların annelerine oranla daha korkulu, saplantılı bağlanma gerçekleştirdikleri ve güvenli bağlanma düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Dağlar, (2016) tarafından okul öncesi kurumuna devam etmekte olan 3-5 yaş arası toplam 49 çocukla yapılan çalışma sonucunda,

çocukların yaşadığı kaygı durumu ile annelerin güvensiz bağlanma stilleri arasında anlamlı yönde farklılaşma olduğu bulunmuştur. Teze, (2016) 6 yaş grubundan oluşan 183 okul öncesine devam eden çocuklarla yaptığı ayrılık kaygısının bağlanmayla ilişkisini inceleyen araştırması sonucunda, çocukların bağlanma puanları arttıkça yalnız kalma korkularının azaldığı sunucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç:

Çocukların anne- baba gözetiminden ayrı olarak ilk kez uzun süreli yaşadıkları sosyalleşme alanı okul öncesi kurumlarıdır. Anne- baba veya bakım verenden ilk defa uzun süreli ayrılacak olan çocuklar bu ayrılık sürecinden çok fazla etkilenmektedirler. Okul öncesine başlayan çocukların bu kaygılarının 0-2 yaş aralığında ortaya çıkan bağlanma stilleriyle ilişkisinin olup olmadığı araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Ailelere “Anne- Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu” doldurmaları istenmiş ve annelerin eğitim durumu, çocukların yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı ve annenin çalışma durumu gibi bilgiler öğrenilmiştir. Sonrasında anneye “ Anne- Bebek Bağlanma Ölçeği” ve “Yuva Çocukları İçin Ayrılma Kaygısı Ölçeği” verilip doldurmaları istenmiştir. Aynı ölçeğin öğretmen formu da öğretmenler tarafından doldurmaları istenmiştir. Araştırma sonucuna göre çocukların ayrılma kaygı boyutlarının yaşlarına göre farklılaştığı, 3 yaş grubu çocuklarının 5-6 yaş grubu çocukları test sonucunun aritmetik ortalamasına oranla kaygı düzeylerinin daha fazla olduğu, yaş büyüdükçe kaygı düzeyinin azaldığı söylenebilir. 5-6 yaş grubunun kaygısının daha az olması önceki okul öncesi deneyimlerinden, sosyalleşme ihtiyaçlarının daha fazla artmış olmasından veya güvenli bağlanma stili olduğundan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca yapılan araştırmanın kısıtlamalarından ya da araştırmanın yapıldığı dönemdeki yaşanan Covid-19 salgınının annelerde meydana getirebileceği çocuklarının hastalanma korkusundan onlara bağlanmaları ve sosyalleşme alanlarının kısıtlanmasından kaynaklı olabileceğinden benzer yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler:

- 1- Uygulanan testler sadece anne ve öğretmenler tarafından değerlendirilmiş olup çocuğa uygun benzer testler kaygı ve bağlanmayı ölçmek adına çocuklara uygulanıp karşılaştırılabilir.
- 2- Ailelere hamilelik sürecinde bağlanma stilleri ile ilgili ve okul öncesi dönemde okula başlama sürecinde oluşan kaygılarla ilgili bilgilendirici seminerler yapılabilir.
- 3- Okula yeni başlama sürecinde aynı ortama dahil olacak çocukların aileleri için birbirini tanıma ve kaynaşma toplantıları yapılabilir.
- 4- Çocukta oluşan kaygının sebebi anneden oluşan kaygılardan kaynaklanıyorsa anneyi bu kaygılarıyla mücadele etmesi ve çocuğuna yansıtması için gerekli aile danışmanlarına ya da gelişim merkezlerine yönlendirilmeleri sağlanabilir.
- 5- Okula başlama sürecinde oluşan kaygının yüksek olması durumunda çocukta okula gelmek istememe, etkinliklere katılmama, huzursuz ve ağlamayla sonuçlanan semptomların şiddetini bir an önce azaltmak için okulun rehberlik birimi oluşturulmalı ve çocuklarla kaygıları üzerine çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. S., Bowlby, J. 1991. An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46 (4), 333-341.
- Ainsworth MDS, Blehar MC, Waters E, Wall S (1978) Patterns of Attachment: Psychological Study of The Strange Situation. Hillsdale, NJ, Erlbaum.
- Akman, Y. (1988). Serbest oyun, yapılanmış oyun ve model alma tekniklerinin anaokuluna yeni başlayan çocuklarda görülen ayrılık kaygısının azaltılmasındaki etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. S. 99
- Akman, Y. (1994). Anaokulu öğrencileri ayrılık kaygısı ölçeği. *Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 2(1), 13-18.
- Altınbaş, İ. (2009). Ayrılma Anksiyetesi Tanısı Alan Çocukların Ebeveynlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik (Uygulamalı) Psikoloji Anabilim Dalı.
- Aral, N. Kandır, A.-Yasar, M.C. (2000). Okulöncesi Eğitim ve Anasınıfı Programları. Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Arı, S.(2012). Anne-bebek bağlanması ile doğum sonu depresyon arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Aslanargun, E. T. (2011). Okul öncesi eğitim ve çocuklar üzerindeki etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 219-238.
- Ayaz, G. (2015). Çocuklarda ayrılık kaygısı bozukluğu gelişimi ile annenin kişilik özellikleri ve bağlanma stili arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. (Uzmanlık Tezi). Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edirne.
- Aydın, N.T. (2022). 4-6 yaş çocukların kaygıları ile annelerinin kaygı psikolojik dayanıklılık ve bilişsel esneklikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Gaziantep.

- Aydoğmuş, K. (2001). Yavuzer, H.(Ed.) Ana baba okulu. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Bahalı,K., Yolga Tahiroğlu, A., Avcı A. (2009). Okul Reddi Olan Çocuk Ve Ergenlerin Klinik Özellikleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi; 10:310-317.
- Balkaya, İ.(1998). Anaokuluna yeni başlayan çocukların okula uyum süreçlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Barlow, D. H. (2002). Anxiety and its disorders: The nature and treatment of anxiety and panic. New York: Guil Ford Press.
- Bellibaş, E., Büküşoğlu, N., Erermiş, S. (2005). Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu Tanılı Bir Grup Çocukta Mizaç Özellikleri. Ege Tıp Dergisi. 44(1) : 39 – 44.
- Bell, L, St-Cyr Tribble D, Paul D, Long A. (1998). A concept analysis of parent-infant attachment, J Adv Nurs, 28(5): 1071-1081
- Bisson, K. H. (2017) The effect of anxiety and depression on collage students academic performance: Exploring social support as a moderator (Unpub) ished.
- Bloom-Feshbach, S., Bloom-Feshbach, J., & Gaughran, J. (1980). The child's tie to both parents: Separation patterns and nursery school adjustment. American Journal of Orthopsychiatry, 50 (3), 505-521.
- Bora, A.(2019). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kaygıları ile ebeveynlerinin kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Burdur
- Bowlby, J. (1969). Attachment and loss: Volume I attachment and loss. USA: Basic books.
- Bowlby, J. (1982). "Attachment and loss": Attachment, V. 1, Second Edition, New York: Basic Books.
- Boyd, D., Bee, H. (2009). Çocuk gelişim psikolojisi. (Çev. Okhanündüz), Ankara: Kaknüs Yayıncılık.

- Bretherton, Inge (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth, *Developmental Psychology*, 28(5), 759–775.
- Brumariu, L. E. Ve Kerns, K. A. (2010). Parent- child attachment and inremalizing symptoms in childhood and adolescence: A review of empirical findings and future directions. *Development and Psychopathology*, 22(1), 177-203.
- Can, A. (2015). Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Canbaz, S. (2011). Samsun Çıracılık Eğitim Merkezi'ne Devam Eden Çıracıların Sosyo-demografik, Çalışma Yaşamı Özelliklerinin ve Durumluk-Sürekli Kaygılarının Değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). 19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi, Samsun
- Child Mind Institute (2018), *Understanding Anxiety in Children and Teens 2018 Children's Mental Health Report*, childmind.org, (2)
- Crouch, Miriam (2015), *Attachment: What is it and Why is it so Important?*, Vol. 16, Issue 2 (18-23)
- Cüceloğlu, D. (2011). *İnsan ve davranışı* (36. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2003). Anne baba çocuk iletişimi. Konya. Eğitim.
- Çıkrıkçı, A. (2020). Okul öncesi eğitime yeni başlayan çocukların ayrılma kaygıları ile annelerinin kaygıları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Bursa.
- Çoban, A. (2003). Doğum sonrası anne-yeni doğan etkileşimini etkileyen bazı etmenlerin incelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Dağlar, K.(2016). Okul öncesi çocuklarda anksiyete belirtileri ile annelerinin bağlanma biçimleri ve ayrılık anksiyeteleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dikmen, D. (2022). 3-6 yaş çocukların kaygıları ile annelerin psikolojik belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi. İstanbul.
- Direk, S. (2021), 3-6 yaş okul öncesi çocukların sosyal yetkinlik saldırganlık ve kaygı düzeyleri ile annelerinin kapsayıcı işlev düzeyi arasındaki ilişkilerin incelenmesi. İstanbul. Yüksek Lisans Tezi
- Dodson F (1995), Çocuk Yaşken Eğilir: Doğumdan Altı Yaşa Kadar Çocuk Bakımı ve Eğitimi. (Çev. S Selvi), İstanbul, Özgür Yayınları.
- Donley MG (1993), Attachment and the emotional unit. Fam Process, 32:3-22.
- Dönmez, S. (2019), Anaokulu öğrencilerinde ayrılma kaygısının aile ortamı, annenin sürekli, kaygısı ve anne- çocuk bağlanma örüntüleri açısından incelenmesi. İstanbul
- Düz, N. (2021), Annelerin depresyon, kaygı stres ve çocuklarına bağlanma düzeylerinin çocuklarının duygusal ve davranışsal sorunlarına etkisinin incelenmesi. İstanbul.
- Folk, J. & Lio, G. (2019). Anxiety attack and panic attacks signs and symptoms retrived from.
- Foxman, P. (2004). Understanding Anxiety. In P. Foxman (Ed.) Dancing With Fear: Overcoming Anxiety in a World of Stress and Uncertainty (p. 9-10). Oxford: The Rowman & Littlefield Publishing Group.
- Gökçek, V. U. (2020). Bağlanma Serüveni. Nobel.
- Görgü, E. (2015), Okula devam eden 5-6 yaş grubu çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi D.T İstanbul.
- Güleşen, A.(2012), Erken Postpartum Dönemde Anne Bebek Bağlanmasının Kanıta Dayalı Uygulamalar ile İncelenmesi. ;177.
- Güneş, A. (2021). Güvenli Bağlanma. Timaş Yayınları.
- Hall, R. A. S., Hoffenkamp, II. N. Tooten A., Braeken J., Vingerhoets, Van

- Bakel H. J.A. (2015). Child- Rearing History and Bonding in Parents of Preterm and Full- Term Infants, J Child Fam Stud 24 (1715-1726).
- Harman, Yasmin (2011), Understanding Attachment Theory, Emotional Availability and Application in Early Childhood Settings, Lady Gowrie Child Centre (SA).
- Harper, S. L. (2011). Maternal Anxiety and Child Behavioral Problems: Mediating and Moderating Processes (Unpublihed Master Thesis), Retrieved from.
- Hogg, M.A. Vaughan, G.M. (2008). Social Psychology (5TH Edition). UK: Pearson Education, s.531-533.
- Holmes, J. (1993), Attachment theory: a biological basis for psychotherapy. Br J Psychiatry, 163: 430-438.
- Honor, Gail (2019), Attachment Disorders, Journal of Pediatric Health Care, Vol. 33, Nu. 5 (612-622)
- Hortaçsu, N. (1991), İnsan İlişkileri. Ankara, İmge Kitapevi.
- Hudson, J. L. Ve Rapee, R. M. (2001). Parent –child interactions and anxiety disorders: An observational study. Behaviour Research and Therapy, 39 (12), 1411-1427. DOI:10.1016/S0005-7967(00)00107-8
- Işık, E. & Taner, Y. I. (2006). Çocuk, ergen ve erişkinlerde anksiyete bozuklukları, İstanbul: Golden Print.
- İlaslan, Ö. (2009). Çocukların bağlanma davranışlarının özlük nitelikleri ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya
- John S. Dacey, M. D. (2017). *Çocuklarda Aşırı Kaygı*. Kültür Yayınları. (153,154,155,157,158,160,161)
- Joseph R (1992), The Right Brain and the Unconscious Discovering the Stranger Within. New York, Plenum Press.

- Kapçı, G. Küçük, S.(2006). Ana- Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. Türk Psikiyatri Dergisi ; 17(4):286-295
- Kaplan HI, Sadock BJ, Grebb JA.(1994). Kaplan and Sadock's Synopsis of Psychiatry. Baltimore: Williams & Wilkins Co; .
- Kar, H. M.(2022). Okul öncesi çocukların okula uyumlarının kaygı durumlarıyla ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. İstanbul.
- Karabekiroğlu, K. (2012). *Bebek Ruh Sağlığı (0-4 Yaş) Temel Kitabı*. Ankara: Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği Yayınları.
- Karakulak, H. (2009). Anne- Bebek Bağlanma Ölçeği'nin Türk toplumuna uyarlanması (Aydın örneği). Yüksek Lisans Tezi. Sivas
- Kaya, E.(2021). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin duygu düzenleme becerileri ile çocuklarının kaygı düzeyi ve duygu ifade biçimleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ordu
- Kaymak, P.(2015). Bağlanma Stillerinin Okulöncesi Dönem Sosyal Davranışlara Etkisinin İncelenmesi. Yüksek lisans Tezi
- Kesebir, S., Kavzoğlu S. Ö, Üstündağ M.F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar; 3(2):321-332.
- Kitamura T., Takegata M., Haruna M., Yoshida K., Yamashita H., Murakami M., Goto Y. (2013). The Mother-Infant bonding scale: Factor structure and psychosocial correlates of parental bonding disorders in Japan, <https://www.institute-of-mental-health.jp/en/thesis/pdf/thesis-12/thesis-12-15.pdf>, Springer Science+ business media, New York.
- Koerber M., T. Mack J., Seefeld L., Kopp M., Weisse V., Starke, K. R., Garthus-Niegel S. (2023), Psychosocial Work Stress and parent-child bonding during the Covid-19 pandemic: clarifying the role of parental symptoms of depression and aggressiveness BMC public health 23 (113).

- Küçüköyük, C.(2015). 3-5 yaş arasında ve anaokuluna giden çocuk annelerinin ayrılma kaygısı ve bağlanma biçimleri ile çocuğun davranışları ve ayrılma kaygısı arasındaki ilişki: Bilişsel esnekliğin aracı rolü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Livingston R, Taylor JL, Crawford SL.(1988). A Study of Somatic Complaints and Psychiatric Diagnosis in Children. *Am Acad Child Adolesc Psychiatry* ;27:185–87.
- Myers, Barbara J. (1984). Mother-infant bonding: The status of this critical- period hypothesis, Vol. 4, issue 3, (240-274).
- Nazlıoğlu, A.G.(2019). Çocuğun ayrılık kaygısı ile annelerin kaygı düzeyleri ve ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki. Hacettepe Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- O’Higgins Madeleine, Roberts, Ian St James & Glover, Vivette & Alyx Taylor (2013).Mother- child bonding at 1 year ; Associations With symptoms of postnatal depression and bonding in the first few weeks, *arch womens ment health*, 16 (381-389).
- Önder, A.& Gülay,H. (2010). Reliability and Validity of the teacher Rating Scale of school Adjustment for 5-6 years of children. *İnternational online Journal of Educational Sciences*. Aktr: Yalçın,V. 2016
- Özdemir, A. D.(2019). Annenin bağlanma boyutları ve çocuğun ayrılık kaygısının anneye ait sosyo-demografik faktörlere göre incelenmesi. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul
- Pehlivan Türk, B. (2004). Otistik bozukluğu olan çocuklarda bağlanma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15(1). 56-63.
- Rapee R. M., Spence, S.H., Cobham, V. Ve Wignall, A. (2003). Kaygılı çocuğa yardım. Anne-babalar için aşamalı kılavuz. (R. Baykallı, Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınevi.

- Rebecca Hill, Jane Flanagan (2019). The maternal- infant bond: Clarifying the concept, international journal of nursing knowledge, 2020 Jan;31 (1): 14-18.
- Salters, S. L. (2019). Issues and impacts of anxiety among recreational therapy students at a comprehensive midwest univermty (Unpublished PhD Thesis), University of Toledo
- Seifert KL, Hoffnung RJ (1987). Child and Adolescent Development. Boston, Hougton Miffling Company.
- Sirkeci, B.(2017). Okul öncesi çocuklarının anksiyete belirtileri ile anne- baba tutumu arasındaki ilişki.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Soysal, A, Bodur,Ş, Işeri, E ve Şenol, S.(2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış Klinik Psikiyatri Dergisi. 2005; 8:89-95.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi, 14(43), 71-106.
- Samur, G. (2012). Anne Sütü (1. Basım). Ankara: Sağlık Bakanlığı, Yayın No: 726.
- Shamir-Essakow, G., Ungerer, J., A.& Rapee, R.,M. (2005). Attachment, behavioral inhibition, and anxiety in preschool children. Journal of Abnormal Child Psychology, 33 (2), 131-143.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetiskin Baglanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Degerlendirmesi ve Kültürlerarası Karsılastırma. Türk Psikoloji Dergisi, 14 (43), 35-62.
- Şahin, E. (2005). Okul öncesi eğitimi öğretmen adayları ve öğretmenleri için uygulama kılavuzu. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şugüneş,A.(2022). Okul öncesi çağı çocukların kaygı durumlarına göre Covid-19 algısının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. İstanbul

- Tapan A., Demirel S., Alkan I., Ayyıldız T. K., Doğru S. (2019). Doğum yapan annelerin bebeklerine bağlanma ve depresyon yaşama durumları ile etkileyen faktörlerin incelenmesi. Bakırköy Tıp Dergisi, Vol. 15 (60-9).
- Teze, S.(2016). Annesi çalışan 6 yaş çocukların ayrılık kaygısının bağlanma stilleri açısından incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Türk Dil Kurumu, (2019). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.
- Ural, O., Güven, G., Sezer, İ., Azkeskin, G., Yılmaz, E. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul
- Uriko, Kristiana (2021). Are we still at the beginning of our study of motherhood and the mother- child bond? Human Arenas,4 (324-329).
- Ünal D, Çak Esen T.(2018). Anne Bebek İlişkisi ve Sağlıklı Bağlanma. Türkiye Klin J Child Psychiatry- Special Top.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., ve Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A 20-year longitudinal study. Child Development, 71, 684-689.
- Yalçın, E. (2021). Anaokulunda çocuğu olan ebeveynlerin sosyal kaygı, ebeveyn kaygısı ve psikolojik yardım arama davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul.
- Yavuzer, H. (2005). Çocuğu Tanımak ve Anlamak. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Yavuzer, H.(2010). Yaygın Ana-Baba Tutumları. Ana Baba Okulu. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Yavuzer, H. (2014a). Ana-Baba ve Çocuk. 25. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Yavuzer, H. (2014b). Çocuk Psikolojisi. 37. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi. İstanbul.

- Yeşildaş, F.B.(2018). Okul öncesi çocuklarda kaygının ebeveyn- çocuk ilişkisine yönelik değişkenler açısından değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yeşilyaprak, B.(1989). Anne-baba tutumlarının kişilik gelişimi üzerindeki etkisine ilişkin bir araştırma. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırma Semineri, İstanbul.
- Yıldız, D. (2008). Doğum sonrası dönemde annelerin bebek bakımı konusunda danışmanlık gereksinimleri ve yaklaşımları. *Gülhane Tıp Dergisi*, 50(4),294-298
- Yılmaz,M.,Ünal,M.(2021). Okul öncesi eğitime devam eden 57-68 aylık çocukların okul kaygılarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*. Cilt 5. 349
- Yılmaz, N. (1999). *Anaokulu Öğretmeninin El Kitabı*. (3. Baskı). İstanbul: Yapa Yayınevi, s. 184.
- Yörükan, T. (2011). *Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zeanah CH, Benoit D, Barton M, Regan C, Hirschberg LM, Lipsitt LP.(1992). Representations of attachment in mother and their one year old infants. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* ;32(2):278–86.

EKLER

ANNE- BEBEK TANITICI BİLGİ FORMU

Anneye Ait Tanıtıcı Özellikler

1) Kaç yaşındasınız?.....

2) Eğitim düzeyiniz nedir?

Okur yazar değil

İlkokul mezunu

Lise ve dengi okul mezunu

Okuryazar

Ortaokul mezunu

Yüksek okul- Fakülte mezunu

3) Mesleğiniz nedir? .....

4) Sizce ailenizin gelir durumu nasıldır?

İyi

Orta

Kötü

5) Şu anda evde kimlerle yaşıyorsunuz? .....

6) Eşinizle isteyerek mi evlendiniz?

Evet

Hayır

B. Doğurganlığa ilişkin Bilgiler

7) Kaç kez gebe kaldınız?

1

2

3

4

5 ve ↑

8) Düşük yaptınız mı?

Evet

Hayır

9) Kaç kez düşük yaptınız?

1   2   3   4   5 ve ↑
10) Kaç canlı doğum yaptınız?

1   2   3   4   5 ve ↑

11) Son gebeliğinizde, isteyerek mi gebe kaldınız?

Evet   Hayır

12) Gebeliğiniz sırasında eşinizden duygusal veya ev işleri ile ilgili destek aldınız mı?

Evet   Hayır

13) Doğum sırasında eşinizin yanınızda olmasını ister miydiniz?

Evet   Hayır

14) Doğum olayını nasıl bir olay olarak tanımlıyorsunuz?

Ağrılı   Korku verici   Stresli

Mutluluk verici   Diğer.....

Bebeğe Ait Tanıtıcı Özellikler

15) Bebeğinizin cinsiyeti

Kız   Erkek

16) Bebeğinizin cinsiyetinin ne olmasını istiyordunuz?

Kız   Erkek   Fark etmez

17) Eşiniz bebeğinizin cinsiyetinin ne olmasını istiyordu?

Kız   Erkek   Fark etmez

18) Doğumdan sonra bebeğinizi ilk ne zaman emzirdiniz?

Hemen   1-2 saat içinde

3-4 saat içinde

4 saat sonrasında

Emzirmedim

19) Neden emzirmediniz?

.....

ANNE-BEBEK BAĞLANMA ÖLÇEĞİ (ABBÔ) (Mother-to-Infant Bonding Scale)

İsim:

Bu sorular ilk birkaç hafta içinde, çocuğunuza karşı duygularınıza ilişkindir. Bebekler doğduktan sonra, ilk haftalar içinde, annelerin bebeklerine karşı bazı duygularını tanımlayan bir takım ifadeler aşağıda liste edilmektedir. Lütfen, **İLK BİRKAÇ HAFTA** boyunca nasıl hissettiğinizi en iyi tanımlayan sözcüğün karşısındaki kutuya bir tik ( ) işareti koyunuz.

	Çok Fazla	Çok	Biraz	Hiç
Sevgi Dolu				
Kızgın				
Nötr/ Hiç Birşey Hissetmeme				
Sevinçli				
Hoşlanmama				
Koruyucu				
Hayal Kırıklığı				
Öfke				

Bebeğin doğum tarihi:
Tarih:

Formun doldurulduğu

YUVA ÇOCUKLARI İÇİN AYRILMA KAYGISI ÖLÇEĞİ

ÇOCUK AYRILMA KAYGISI ÖLÇEĞİ ANNE-BABA FORMU

		Hiçbir Zaman	Çok Nadir	Ara Sıra	Oldukça Sık	Her Zaman
	Çocuğunuzun davranışının, ilgili ifadede belirtilen davranışa ne ölçüde uygun olduğunu, 5'li dereceleme ölçeği içinde değerlendiriniz.					
1.	Okula başladıktan sonra gece altını ıslatıyor.	1	2	3	4	5
2.	Okula başladıktan sonra parmak emme/ tırnak yeme gibi davranışlar gösteriyor.	1	2	3	4	5
3.	Sürekli olarak ertesi gün okula gitmek istemediğini söylüyor.	1	2	3	4	5
4.	Okula gitmemek için öylesine direniyor ki bu yüzden okula götüremediğimiz oluyor.	1	2	3	4	5
5.	Okula başladıktan sonra sabahları yataktan kalkmak istemiyor.	1	2	3	4	5
6.	Okula gidiş saati yaklaştıkça huysuzlanmaya başlıyor.	1	2	3	4	5
7.	Sabah okula geldiğinde içeri girmek istemiyor.	1	2	3	4	5
8.	Okula başladıktan sonra düzenli uyku uyumuyor.	1	2	3	4	5
9.	Okula başladıktan sonra, önceden hiç gözlemediğimiz huysuzluklar yapıyor.	1	2	3	4	5
10.	Gitmemek için çok oyalandığından, okula geç kalıyoruz.	1	2	3	4	5
11.	Okula başladıktan sonra geceleri kendi yatağında, yalnız uyumak istemiyor.	1	2	3	4	5
12.	Hafta sonları, diğer günlere oranla daha neşeli ve mutlu görünüyor.	1	2	3	4	5
13.	Okula gitmemek için çeşitli bahaneler uyduruyor.	1	2	3	4	5

14.	Okula başladıktan sonra (eskisine oranla) daha sık midesi bulanıyor ya da kusuyor.	1	2	3	4	5
15.	Sabahları okuldan ayrılırken üzüntülü bir ifade ile birkaç kez kendisini öpmemizi istiyor.	1	2	3	4	5
16.	Sabahları okula bırakırken kendisini erken almamızı istiyor.	1	2	3	4	5
17.	Sürekli olarak üzüntülü bir ifade ile "Bugün de mi okula gideceğim?" diye soruyor.	1	2	3	4	5
18.	Okuldan almaya geldiğimizde bizimle ilgilenmiyor ve küskün görünüyor.	1	2	3	4	5
19.	Okula götürdüğümüzde bizden ayrılmak istemiyor ve içeri almak isteyen okul personeline direniyor.	1	2	3	4	5
20.	Okul binasına yaklaşınca ağlamaya başlıyor.	1	2	3	4	5
21.	Sabahları okula bıraktığımızda arkamızdan ağlıyor.	1	2	3	4	5
22.	Almak için geldiğimizde, onu okulun giriş kapısı yakınlarında, üzüntülü bir ifade ile bizi bekler buluyoruz.	1	2	3	4	5
23.	Okula başladıktan sonra evde her an yanımızda olmak istiyor.	1	2	3	4	5
24.	Okula başladıktan sonra yabancı ortamlarda yanımızdan hiç ayrılmıyor.	1	2	3	4	5
25.	Okula başladıktan sonra bizimle sürekli fiziksel temas (kucağa çıkmak vb.) içinde olmak istiyor.	1	2	3	4	5

ÇOCUK AYRILMA KAYGISI ÖLÇEĞİ- ÖĞRETMEN FORMU

	Söz konusu çocuğun davranışının, ilgili ifadede belirtilen davranışa ne ölçüde uygun olduğunu 5'li bir dereceleme ölçeğinde değerlendiriniz.	Hiçbir Zaman	Çok Nadir	Ara Sıra	Oldukça Sık	Her Zaman
1.	Sürekli olarak anne ya da babasının ne zaman geleceğini soruyor.	1	2	3	4	5
2.	Çok kederli, üzgün bir ifade ile dolaşiyor.	1	2	3	4	5
3.	Öğle uykusunda ağlayarak uyanıyor.	1	2	3	4	5
4.	Anne- babası okula geldiğinde küskün görünüyor ve onlarla konuşmuyor.	1	2	3	4	5
5.	Ailesinin tuvalet kontrolünün bulunduğunu belirtmesine karşın altını ıslatıyor.	1	2	3	4	5
6.	Ailesinin ifadesine göre, geçerli bir neden olmadan, sırf kendisi istemediği için devamsızlık yapıyor.	1	2	3	4	5
7.	Okuldan izinsiz dışarı çıkıp, anne-babasına gitmeyi deniyor.	1	2	3	4	5
8.	Okula gelişlerinde, kendisini içeri almak isteyen personele karşı çıkıyor.	1	2	3	4	5
9.	Arkadaşları ile oynamaya kesinlikle yanaşmıyor.	1	2	3	4	5
10.	Öğretmeninden ya da okul personelinden herhangi birisinin yanından ayrılmak istemiyor.	1	2	3	4	5
11.	Zamanının çoğunu hareketsiz, bir köşede oturarak geçiriyor.	1	2	3	4	5
12.	Okula geldiğinde uzunca bir süre giriş kapısında bekliyor ve gruba katılmak istemiyor.	1	2	3	4	5
13.	Anne-babası okuldan ayrılınca onların arkasından ağlıyor.	1	2	3	4	5
14.	Sabahları ağlayarak okula geliyor.	1	2	3	4	5

15.	Anne- babasının geliş saati yaklaşınca, kapıda onları beklemek istiyor.	1	2	3	4	5
16.	Tek başına okula girmek istemiyor, anne-babasının içeri sokması için ısrar ediyor.	1	2	3	4	5
17.	Anne- babasından ayrılırken, zgn bir ifade ile birkaç kez sarılıp, onları öpmek istiyor.	1	2	3	4	5
18.	Gün boyu fırsat buldukça giriş kapısının yanına gidiyor ve orada beklemek istiyor.	1	2	3	4	5
19.	Okula gelişlerinde anne-babasından zorlukla ayrılıyor.	1	2	3	4	5
20.	Ayakkabılarının, üstünün değiştirilmesini/ değiştirmeyi reddediyor.	1	2	3	4	5
21.	Okulda nedensiz, durmadan ağlıyor.	1	2	3	4	5
22.	Anne- babasına telefon edilmesini ya da onların okula çağırılmasını istiyor.	1	2	3	4	5
23.	Nedeni olmaksızın, sürekli bir tarafının ağardığından yakınıyor.	1	2	3	4	5
24.	Okuldaki oyuncaklarla oynamayı reddediyor.	1	2	3	4	5
25.	Gününü tek başına, amaçsızca dolaşarak geçiriyor.	1	2	3	4	5

ETİK KURUL KARARI

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ: 11.02.2022
TOPLANTI SAYISI: 2022-04

KARAR NO: 202.2-04-17: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans programı 201489002 numaralı öğrencisi Özge KÖSE' nin "3-6 Yaş Anaokulu Öğrencilerinin, Okula Başlama Kaygı Düzeyinin Anne-Çocuk Bağlanma Stiliyle İlişkisi" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 12.01.2022 tarih ve 2022-01 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.